

KRITISCHE REFLECTIE
ACADEMIEJAAR 2022-2023

PEDAGOGIE VAN HET JONGE KIND

TEAM PEDAGOGIE VAN HET JONGE KIND
KWALITEITSONDERSTEUNER HILDE DEMEULEMEESTER

erasmus
HOGESCHOOL BRUSSEL

VOORWOORD

Deze kritische reflectie (KR) kwam tot stand door samenbrengen van verschillende stemmen. Verschillende professionele stakeholders (inter) nationaal werden gehoord via resonans, informele gesprekken tijdens stagebegeleiding en andere ontmoetingen. De stem van studenten en afgestudeerden werd ingebracht via de opleidingscommissie (OC), studentenenquête, focusgroepen en open gesprekken. Een benchmarking met enkele belangrijke partners leverde eveneens interessante input. De tekst zelf werd geschreven en herschreven na feedback van het team, de studenten en een alumna, collega's uit andere opleidingen en de ondersteunende diensten kwaliteitszorg en onderwijsontwikkeling.

Het doel van de KR is een beeld te schetsen van de opleiding Pedagogie van het jonge kind (Pjk) aan de Erasmushogeschool Brussel (EhB), een recente foto met een blik naar de toekomst. "Het leven kan alleen achterwaarts begrepen worden, maar het dient voorwaarts te worden geleefd." (Søren Kierkegaard). De KR reflecteert over de periode 2015 tot vandaag.

De nieuwe Campus Kanal van EhB in het centrum van Brussel is de plek waar dit document tot stand kwam. De campus situeert zich aan de rand van het kanaal met de Dansaertwijk aan ene kant en Molenbeek aan de andere kant. Deze twee toch wel van elkaar verschillende buurten weerspiegelen ook de diversiteit in de studentenpopulatie van de opleiding.

Het document toont een actuele situatie van een opleiding in beweging. En het antwoord van de opleiding op een sector in verandering. Het document leest als een bundeling van de meest essentiële kenmerken van de opleiding en haar blik op de toekomst.

Als opleiding stellen we visie voorop. Een visie die spreekt vanuit de diversiteit van het team. Een visie die in eerste instantie tot stand kwam uit interesses en specifieke keuzes van de individuele teamleden, gebaseerd op (wetenschappelijke) literatuur en ervaring. Een visie die verder evolueerde door nieuwe inzichten, gesprekken met stakeholders, internationale contacten en ervaring met studenten uit de opleiding. In deze evolutie legt de opleiding de focus op internationale (wetenschappelijke) literatuur uit verschillende disciplines en expertises (multiperspectiviteit). Bij aanvang was de opleiding sterk aangewezen op internationale ervaring binnen de sector van early childhood en pedagogy, de functie van pedagogisch coach bestond in Vlaanderen immers nog niet. In 2014 verlieten de eerste afgestudeerden de opleiding en namen ze "een functie" in binnen de sector. De eerste officiële functies voor "pedagogisch ondersteuners" werden in Vlaanderen opgestart vanuit het project PTO (Pedagogisch en taalondersteuners), een beperkt aantal plaatsen voor pedagogisch coaches werden gesubsidieerd. Hierdoor werd het voor de opleiding mogelijk om dichterbij de realiteit van het beroep te komen waartoe ze opleidt. Het was wachten tot 2021 op het VIA 6 akkoord voor de social profit dat de financiële ruimte voorziet van 264 Fte pedagogisch ondersteuners voor de sector. De opleiding hecht nog steeds veel belang aan haar rol als pionier en innovator voor het beroep en functie van pedagogisch coach. Deze ontwikkeling gebeurt in verbinding met het internationale werkveld als klankbord.

De kritische reflectie die voorligt is een premisse reflectie ze beschrijft de waarden en normen waarop de opleiding is gebouwd, ze maakt de meervoudige identiteit van de opleiding zichtbaar.

INHOUD

1	VISIE EN PROFILERING	4
1.1	TOTSTANDKOMING	4
1.2	ONZE CONTEXT	5
1.2.1	Onze opleidingsspecifieke visie op het beroep van de 'pedagogisch coach': sociaal-geëngageerd stadspedagogisch coach	6
1.2.2	Onze studenten	6
1.3	ONZE POWER WORDS	7
1.3.1	Krachtig kind- en mensbeeld	7
1.3.2	Kwetsbaarheid	8
1.3.3	Meerstemmigheid	8
1.3.4	Duurzaamheid	9
1.3.5	Art-inspired	9
1.3.6	Op verhaal komen	10
1.4	ONZE KRACHTEN GEBUNDELD	11
1.5	DE BLIK VOORUIT	11
2	OPLEIDINGSSPECIFIEKE LEERRESULTATEN EN INDICATOREN	12
2.1	DOMEINSPECIFIEK LEERRESULTATENKADER	12
2.2	OPLEIDINGSSPECIFIEKE LEERRESULTATENKADER	12
2.3	ONZE KRACHTEN GEBUNDELD	15
2.4	DE BLIK VOORUIT	15
3	INHOUD EN STRUCTUUR VAN HET CURRICULUM	16
3.1	DIDACTISCH CONCEPT	16
3.2	PROGRAMMA, LEERLIJNEN EN SEMESTERTHEMA'S	17
3.3	RECENTE EVOLUTIES IN HET CURRICULUM	18
3.3.1	Inhoudelijke wijzingen op basis van actualiteit	18
3.3.2	Ontwikkelen door onderzoeken	18
3.3.3	Wereldburgerschap	19
3.4	WERKTRAJECT EN VERKORT TRAJECT	20
3.5	ONZE KRACHTEN GEBUNDELD	20
3.6	DE BLIK VOORUIT	20

4	LEEROMGEVING	22
4.1	ONDERWIJS(WERK)RELATIE	22
4.2	HET TEAM	23
4.3	STUDENTENBEGELEIDING EN ONDERSTEUNING	24
4.4	INFRASTRUCTUUR EN LEERMATERIAAL	25
4.5	ONZE KRACHTEN GEBUNDELD	26
4.6	DE BLIK VOORUIT	26
5	TOETSBELEID	27
5.1	VISIE OP EVALUEREN	27
5.2	EVALUATIEVORMEN	27
5.3	ONZE KRACHTEN GEBUNDELD	28
5.4	DE BLIK VOORUIT	29
6	ARBEIDSGERICHTHEID EN MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE	30
6.1	INLEIDING	30
6.2	KRACHTEN VAN DE OPLEIDING VOLGENS ALUMNI EN WERKVELD	31
6.2.1	Tevredenheid over de opleiding	31
6.2.2	Studie na opleiding	32
6.2.3	Tijd tussen studie en job	32
6.2.4	Tewerkstellingsprofiel	33
6.2.5	Brussel als meerwaarde	34
6.2.6	Sector waarin alumni terechtkomen	34
6.2.7	Eindniveau	35
6.2.8	Internationale ervaring voor alle studenten	35
6.2.9	Ambassadeurs	35
6.3	ONZE KRACHTEN GEBUNDELD	36
6.4	DE BLIK VOORUIT	36
7	BRONNEN	37

1. VISIE EN PROFILERING

 "Beschikt de opleiding over een heldere, actuele en gedragen missie, visie en profilering?"

1.1 TOTSTANDKOMING

In het strategisch beleidsplan van de Erasmushogeschool (SPE³) staan de ambities van de hogeschool uiteengezet voor 2017-2022 (met één jaar verlengd omwille van de COVID-19 pandemie). Het beleidsplan is uitgewerkt door studenten en medewerkers uit de volledige hogeschool en resulteerde in een doordacht en gedragen plan met een nieuwe missie en visie en onderliggende waarden. In september 2022 werd gestart met een nieuw ambitieus beleidsplan [SPE⁴](#) waar de ambities van de hogeschool uiteengezet worden voor de komende vier jaar.

De onderwijsvisie van de Ehb identificeert verbondenheid, inclusie en emancipatie als kernwaarden binnen de hogeschool. De onderwijsvisie van Pjk kadert binnen deze missie en visie en omschrijft drie onderwijskerndoelen: opleiden tot bekwaamheid, deskundigheid en identiteit. De [Missie en visie](#) beschrijft de huidige profilering van Pedagogie van het jonge kind (Pjk) als vertaling van een didactisch concept, gevoed door een stevige maatschappelijke onderbouwing, professionaliteit en passie.

De opleiding heeft een doorleefde, actief pluralistische visie met oog en openheid voor zowel een diverse studentenpopulatie, als voor het diverse (Brusselse) werkveld. De visie werd afgetoetst aan verschillende stakeholders (het opleidingsteam, een vertegenwoordiging van het werkveld, internationale partners en studenten). De opleiding is zich bewust van de mogelijke vertekening en interpretaties die aan de visie kunnen gegeven worden. (bevraging alumni 2020; resonans werkveld, 2021; bevraging werkveld, 2021; feedback studenten, 2022) Hiervoor stelt de opleiding haar visie telkens als uitgangspunt bij stagebegeleiding, resonans of andere overlegmomenten.

De opleiding hanteert een postmoderne visie op onderwijs en het beroep van pedagogisch coach, waarbij taal in brede betekenis centraal staat en de sociale werkelijkheid mee construeert. De opleiding gebruikt hiervoor het begrip communale communicatie. Een coach engageert zich om zowel persoonlijk als professioneel blijvend te leren en mee te groeien met veranderingen. Zij/hij/die doet dit vanuit voortdurende reflectie op het persoonlijk en professioneel functioneren met als doel de ander te coachen in zijn/haar/hun professionalisering. Het mee op weg gaan met mensen staat hierin voorop.

Binnen de opleiding heerst er een eigen kwaliteitscultuur. Jaarlijks organiseert de opleiding een tweedaagse waar ze onderling afstemt, reflecteert ... en heel studentgericht tewerk gaat. Ze speelt kort op de bal wanneer vragen gesteld of problemen gemeld worden tijdens contactmomenten student-docent. (verslagen teamdagen Roy, 2019, 2020, 2021, 2022)

De oorspronkelijke visie van de opleiding ([zie visitatierapport 2014](#)) is ontstaan vanuit de bundeling van interesses en expertises van de verschillende leden van het team en het werkveld. De evolutie naar de "sociaal-geëngageerde stadspedagogisch coach" ontstond in 2015 en werd afgetoetst aan het brede werkveld. Bij iedere ontmoeting met stakeholders vormt dit het vertrekpunt van het gesprek. De kernconcepten bleven onveranderd, de inhoudelijke invulling evolueerde. De evolutie wordt hieronder geschetst.

1.2 ONZE CONTEXT

Een diverse en complexe grootstad als Brussel kenmerkt zich door 1,3 miljoen inwoners, 174 nationaliteiten en 104 thuishalen. (Open data Brussel, 2017; Brio, 2015). Dit weerspiegelt zich in een oneindig aantal waarden en normen die samen komen in evenveel identiteiten en verhalen als er mensen zijn (Verhaeghe, 2020). Het departement Mens en maatschappij en de opleiding Pjk wapenen hun studenten met een sterke **basishouding** en de nodige tools om succesvol om te gaan met de uitdagingen in de 'glokale' context (SPE4). Deze houding, 'diversattude' (fig 1), betekent in zijn meest brede betekenis een krachtige kijk op diversiteit. Vanuit een inzicht in het eigen verhaal (**socio-cultureel bewustzijn**) wordt de professional in staat gesteld zijn eigen kwetsbaarheid te omarmen waardoor een **openheid** voor het anders-zijn van de ander in een vorm van onvoorwaardelijk aanvaarden mogelijk wordt (Süle, 2006). Door het bewustzijn over de eigen vooroordelen en het besef van 'niet-weten' (Anderson & Goolishian, 1992) kan een oprechte **nieuwsgierigheid** worden getoond. Er wordt ruimte geboden aan mensen ongeacht hun 'zijn'. Als intelligente lezer van iemand anders verhaal tracht de educatieve professional (narratief) te verbeelden wat het betekent om in iemand anders schoenen te staan (Nussbaum, 2016). Hannah Arendt (in Von Wright, 2002) spreekt over denken met 'an enlarged mentality' wat in staat stelt om 'bij de ander op bezoek te gaan'. Deze vorm van **empathie** is de basis voor ware ontmoeting. Hierbij wordt de ander als actieve agent serieus genomen en **gerespecteerd** (Korczak, 2007). We zien deze meerstemmige context als een meerwaarde voor het uitdagen en verrijken van het eigen perspectief. De opleiding omarmt meerstemmigheid als middel tot leren, reflecteren en verbinden (zie 1.3.1).

Figuur 1 Diversattude

Diversattude vormt de basis van de **grondhouding van onze pedagogisch coach**. Elementen als present, zorgzaam, onvoorwaardelijk aanvaardend, mythos, autoritatief, en creatief zijn toegevoegd om diversattude in de professionele context kracht bij te zetten.

1.2.1 ONZE OPLEIDINGSSPECIFIEKE VISIE OP HET BEROEP VAN DE 'PEDAGOGISCH COACH': SOCIAAL-GEËNGAGEERD STADSPEDAGOGISCH COACH

Het beroep en de kernopgaven van 'pedagogisch coach' zijn niet enkelvoudig te beschrijven. De opleiding hanteert een breed en rijk beeld van het beroep en dit zowel naar inhoud, context en perspectief. Het toekomstige werkterrein van de pedagogisch coach wordt bepaald door maatschappelijke evoluties en het lokale beleid binnen de sector. De opleiding is zich bewust van het spanningsveld tussen haar toekomstgerichtheid en de realiteit van het werkveld.

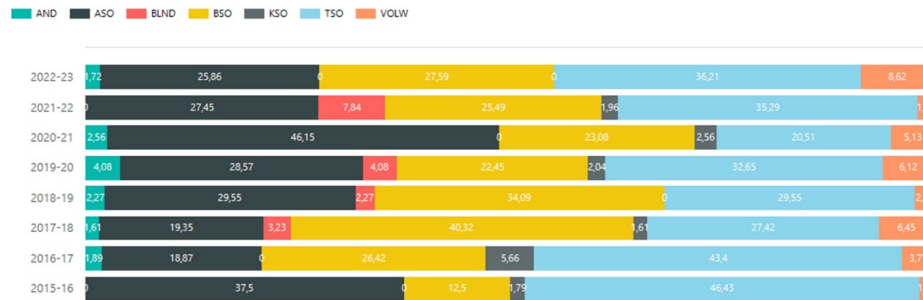
Bij de opstart van de opleiding werd de sector eng gedefinieerd. De evolutie binnen de kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning, alsook de vraag en interesse uit andere sectoren, zorgden voor een verbreding van het potentiële werkveld. De opleiding is ervan overtuigd dat de pedagogisch coach niet enkel binnen de kinderopvang en de preventieve gezinsondersteuning een plaats heeft, maar ook binnen de socio-culturele sector, de integrale jeugdhulp, het onderwijs, pedagogische vormingscentra...

Als pleitbezorger voor de pedagogisch coach en haar sector, grijpt de opleiding zoveel mogelijk kansen om het belang van dit nog nieuwe beroep op de publieke agenda te plaatsen. Dit vertaalt zich in trimestrieel overleg met de sector, deelname aan publieke acties en klankbordgroepen, vertegenwoordiging in raden, verbredende stages...

De opleiding is maatschappelijk relevant, er is een grote nood in de samenleving aan professionals die Pjk opleidt. De relevantie van de opleiding wordt vormgegeven vanuit de visie van de opleiding zelf (en niet louter vanuit de verwachtingen die het werkveld stelt). Via dialoog en actieve participatie heeft de opleiding impact op micro-, meso- en macroniveau in de brede sector. Studenten ervaren deze zoektocht als noodzakelijk, positief en ook moeilijk. Studenten evolueren hierin in de loop van hun traject en op hun beurt hebben zij ook impact doordat ze mee de visie van de opleiding uitdragen naar de buitenwereld (bevraging 3de jaars, 2021; resonans studenten, 2022). De opleiding participeert aan projecten op de campus, [projecten op nationaal en internationaal niveau](#) ... en verruimt hierdoor haar blik op de maatschappij en de wereld.

1.2.2 ONZE STUDENTEN

Het instroomprofiel van onze studenten is zeer divers (zie [kengetallenrapport](#)). Uit de onderstaande grafiek kunnen we afleiden dat het aandeel studenten in functie van vooropleiding secundair onderwijs de voorbije zes jaren vrij stabiel is. Een uitzondering is hier het academiejaar 2020-21. Een gevolg van studiekeuze op basis van gewijzigde informatiedoorstroming tijdens een covid-jaar? De laatste twee academiejaren bedraagt het aandeel studenten met een TSO vooropleiding ~ 35%, het aandeel studenten met een BSO vooropleiding ~ 26% en het aandeel studenten met een ASO opleiding ~ 26%. Het aandeel studenten met een BSO als basisopleiding wordt sterk beïnvloed door studenten uit het werktraject. Het gaat dan voornamelijk over studenten met een diploma kinderbegeleider met werkervaring die een bachelordiploma wensen te behalen.

1.2.2 Grafiek – Instroom in % volgens vooropleiding secundair onderwijs voor de opleiding

De opleiding staat open voor alle studenten en tracht deze diversiteit aan instroomprofielen alle kansen te geven om door te stromen. De coachende basishouding van de lectoren, de relatie student-docent, de gehanteerde didactische werkvormen en de verscheidenheid aan evaluatievormen zijn manieren die inclusie en differentiatie mogelijk maken.

1.3 ONZE POWER WORDS

De opleiding werkt sterk visiegericht en speelt voortdurend in op toekomstige evoluties. Hierbij betrekken wij het werkveld actief en nemen we op basis van voortdurende teamreflectie gepaste acties. Er is een sterke gedragenheid van deze visie bij de verschillende stakeholders. Dit wordt zichtbaar in reflecties van studenten, in gesprekken met het werkveld en alumni (stagebesprekingen, alumnibevraging 2021) en terugkoppeling binnen het internationale netwerk.

Onderstaande inhoudelijke krachttermen geven kleur aan de ontwikkeling van studenten, ze stellen hen in staat **persoonlijk en professioneel** te evolueren van een ervaren beginner naar meesterschap in pedagogische coaching. Kenmerkend voor de verworven competenties (leerresultaten) is dat ze ontwikkelingsgericht, efficiënt en op lange termijn gericht zijn. Toekomstdromen worden levendige **verhalen** die over de opleiding heen evolueren en waar nodig herschreven worden.

1.3.1 KRACHTIG KIND- EN MENSBEELD

De opleiding gaat uit van een **krachtig mensbeeld**. Ieder mens heeft de capaciteit om iets nieuws in de wereld te brengen (Arendt, 1994/1958). De behoefte aan groei, verbondenheid en autonomie staat centraal op inhoudelijk en relationeel vlak (relatie student-docent, student-werkveld...).

Krachtig **'Kindbeeld'** verwijst naar de ideologische basis die ten grondslag ligt aan elke manier van denken, spreken en handelen ten aanzien van kinderen en jongeren (De Wilde, Vandenbroeck & Vanobbergen, 2023). Ideeën over opvoeding, het beroepsbeeld en kindbeeld beïnvloeden het gedrag en de intenties van educatieve professionals (Golombek, 2015; Vanassche & Kelchtermans, 2014). Hoe we naar kinderen kijken, vertelt meer over onszelf en onze samenleving dan over onze kinderen (Vanobbergen, 2014).

Deze **krachtige blik** op mensen en het uitdagen van **het perspectief van professionals** wordt zowel vanuit de opleiding als vanuit het **PWO** (*“zijn in tijden van worden”* en *“stemmen kinderen in de stad”*) centraal gesteld. **Kinderen en hun perspectief op de wereld serieus nemen en er voldoende gewicht aan geven**, is hierbij een belangrijk aandachtspunt.

1.3.2 KWETSBAARHEID

‘Alles van waarde is weerloos’ stelt Lucebert, het toont de kracht van wat klein en kwetsbaar is. De opleiding toont studenten dat **je geraakt kunt worden door het leven**. Het gaat over **openheid en verwondering** voor de wereld, **iets wat kinderen ons leren (Verhaeghe, 2020)**. Het is via het raken dat we tot diepe verbinding komen. **Kwetsbaarheid** wordt in de opleiding als een sterkte gezien. Het idee dat we alles kunnen vasthouden en sturen, wordt losgelaten. Concreet vertaalt dit zich in een **niet-wetende houding als coach**. De studenten worden gestimuleerd **zichzelf aan de Ander te tonen** en te durven spreken, vanuit authenticiteit.

We hebben verschillende intense momenten beleefd (...). Soms hebben we gehuild, omdat we het samen over de dood hadden en soms hebben we ons goed geamuseerd zoals, tijdens het activiteitsmoment in het rusthuis. (...)

(Student Esin, 2019)

1.3.3 MEERSTEMMIGHEID

Studenten worden uitgenodigd om **verschillende wereldbeelden** en perspectieven **via ‘het ontmoeten van de Ander’** te zien als een uitnodiging om het eigen perspectief te verrijken. In deze benadering, geïnspireerd op de collaboratieve stroming, staat een menselijke, gelijkwaardige ontmoeting met de ander centraal (Anderson, 2012). Het stelt ‘een manier van in het leven staan met anderen’ voor waar de relatie ‘ik als docent’ en ‘ik als persoon’ tussen ‘ik als student’ en ‘ik als persoon’ vervalt en plaatsmaakt voor een ‘relationeel ik’ (Sermijn & Hillewaere, 2017). We hebben **multiperspectiviteit** nodig om betekenis te benaderen, om toleranter te worden, **de blik van de ander maakt het plaatje compleet** (Nussbaum, 2016).

Het waarderen van verschillende stemmen en perspectieven vertaalt zich o.a. in de introductie (in 2019) van een **meerstemmige** profielvergadering binnen de opleiding. Studenten worden uitgenodigd om getuige te zijn van de diverse stemmen van docenten met betrekking tot hun professionele en persoonlijke groei. Ze nemen als toeschouwer (individueel) deel aan de profielvergadering waarop informatie en ervaring van hun leerproces door de docenten wordt gedeeld. Door dit samenkomen worden studenten uitgenodigd na te denken over hoe zij de stemmen interpreteren én er betekenis aan geven. (De Maeyer et al., 2021)

Studenten voelen, in hoe we spreken en kijken, dat we kwetsbaar betrokken zijn op hun proces en mee met hen willen kijken hoe ze groeien. (Docent)

Studenten voelen, in hoe we spreken en kijken, dat we kwetsbaar betrokken zijn op hun proces en mee met hen willen kijken hoe ze groeien.

(Docent)

1.3.4 DUURZAAMHEID *

In het streven naar **duurzaamheid** stelt de opleiding de principes van inclusie centraal. Studenten worden uitgenodigd hun potentieel te verkennen en worden via coaching in hun kracht gezet. In dialoog worden er oplossingen gezocht voor (tijdelijke) beperkingen. Studenten worden aangesproken op hun **eigenaarschap**, op individueel, opleidings- en sectorniveau. Het leerproces krijgt hierdoor zin vanuit een **autonome motivatie**, het leren wordt voor de student interessant en “*waarde-vol*”.

Ceci n'est pas le monde... We tonen kinderen niet dé wereld, maar enkel onze representatie van die wereld. 'Wat op die wereld is de moeite **waard(en)** om door te geven aan de volgende generatie' is de pedagogische vraag bij uitstek. (Verhaeghe, 2020). Opvoeding is een intergenerationeel proces waarbij kinderen en volwassenen een manier zoeken om samen te leven op een gedeelde wereld. *

BrOLL (Brussels Open Living Lab), een concept dat ontstond in de schoot van de opleiding, is een project dat kinderen en volwassenen uit verschillende leefwerelden verbindt door samen te exploreren, te experimenteren en te spelen met 'brol'. Het vormt een kruispunt: een plek in **de (groot)stad** waar jong en oud samenkomen voor **intergenerationele ontmoeting** en verbinding. Het zet in op **duurzame relaties**. Kinderen inspireren volwassenen vanuit hun verwondering en verbeelding. Ze kijken op een heel andere manier naar materialen die volwassenen als 'brol' beschouwen. Door het inzetten van waarde-vol, kosteloos materiaal en oude, afgedankte restmaterialen wordt duurzaamheid ook letterlijk ecologisch geconcretiseerd in de projecten van BrOLL.

Ik vond het heel verrijkend om bewust stil te staan bij het verbinden van jong en oud. Ikzelf kom weinig in contact met deze generatie en heb eigenlijk geen idee hoe zij naar de wereld zouden kunnen kijken. Ik vond het heel fijn ook te leren over A. en hoe hij naar het leven kijkt. Dankzij dit gesprek kijk ik ook met een nieuw perspectief naar zaken en stel ik mezelf ook de vraag 'Wat wil ik overdragen aan de volgende generatie?'.

(Student Nora, 2022)

1.3.5 ART-INSPIRED

Wij leiden professionals op die willen communiceren via een geheel van pedagogische ideeën en praktijken en die, doordrongen van culturele waarden, ontwikkelingsprocessen begeleiden en de wisselwerking tussen alle betrokkenen die het kind omringen, kunnen faciliteren. Het is een bewuste keuze om kinderen en volwassenen te laten interageren **via kunstzinnige talen**. De manier waarop individuen hun innerlijke wereld vormgeven, vertelt veel over wie ze zijn en wat hen bezighoudt. Het maakt hun **identiteit** zichtbaar, stimuleert empathie en leidt tot onverwachte **connecties** (Den Haese, 2021).

Hiermee stapt Pjk resoluut mee in de **Art-Based** beweging. Deze beweging gaat voorbij aan de grenzen van discursieve communicatie en gebruikt verhalen, muziek, poëzie, dans en beeldende kunsten om naar de **realiteit te kijken en betekenis te geven** (Van Heijst, et al., 2019). Door op een andere manier naar iets te kijken en te luisteren is het mogelijk om nieuwe kennis, betekenisgeving en waardering bloot te leggen. Het is soms moeilijk om de genormaliseerde manier van kijken naar de wereld los te laten. **Kunst stelt in staat om de wereld in vraag te stellen en opnieuw te verbeelden**. Het zorgt voor **transformatie**. Het biedt kansen voor het uitdagen van discours en het mogelijk maken van sociale verandering.

1.3.6 OP VERHAAL KOMEN

De opleiding zet sterk in op **de relatie tussen persoonlijke en professionele identiteit**. Identiteit is weerspiegeld in de manier waarop we denken en handelen als professional, maar ook in de manier waarop we die professional zijn (Verhaeghe & Den haese, 2020). De opleiding daagt studenten uit om bewust te worden van **de eigen meervoudige en gelaagde identiteit**. Vanuit dit bewustzijn ontstaat een openheid voor andere verhalen, in verbinding met de maatschappij. De opleiding leidt op tot kritische professionals die gevoelig zijn voor bestaande discours en welke invloed die hebben op het zijn van anderen. Deze focus komt als rode draad doorheen de verschillende **leerlijnen** en opleidingsonderdelen terug.

De opleiding is zich bewust van het idee dat er geen ‘neutraal’ onderwijs bestaat. De visie die de opleiding uitdraagt geeft ‘kleur’ aan alle facetten van ons onderwijs. Studenten worden meegenomen in de taal die de opleiding hanteert. De onderwijsdialoog stimuleert kritische reflectie over de visie en de inhoud van de opleiding. Vanuit deze kritische reflectie kunnen studenten zich ‘vrijmaken’ om door te groeien tot unieke professionals.

“De ervaringen aan EhB hebben mij gevormd tot de persoon die ik nu ben en die persoon draagt bij aan mijn algemeen gevoel van geluk. Het is bijna onzinnig om daar iets aan te willen veranderen. Ik zou hooguit de opleiding iets eerder hebben aangevat, zodat er nadien meer ruimte overblijft voor verdere ontdekking.”

(alumnus Pjk)

1.4 ONZE KRACHTEN GEBUNDELD

De visie van de opleiding is ontstaan vanuit de kenmerken van een grootstad, ze benadrukt de kwetsbaarheid van haar inwoners en vertaalt deze naar een 'krachtige blik', een geloof in een pluralistisch mensbeeld. De uitdaging om een nieuw beroep samen met alle stakeholders te co-construeren houdt in dat er toekomstgericht moet gedacht worden. Duurzaamheid in tijd, inhoud en ook vanuit ecologisch standpunt maakt integraal deel uit van onze visie. De aandacht voor de 'honderd talen' om op verhaal te komen, vertaalt zich door kunst als bindmiddel in de opleiding in te zetten. De krachtwoorden in onze visie geven kleur aan Pedagogie van het jonge kind aan de EhB.

1.5 DE BLIK VOORUIT

De opleiding maakt haar verhaal en haar eigenheid duidelijk zichtbaar voor het brede werkveld (en de maatschappij). Ze investeert hiervoor verder in het schrijven van opiniestukken en het breder verspreiden van onderzoeksresultaten ([zie publicaties](#)). Ook de vraag naar het extern beschikbaar stellen van bachelorproeven vormt hierin een belangrijke stap.

De opleiding zet verder in op (her)kenbaarheid en versterkt de bestaande externe communicatie door frequenter gebruik te maken van relevante media (niet enkel sociale media). Hiervoor is er een nood aan een doorgedreven samenwerking met de dienst MarCom.

Een deel van de sector bevindt zich momenteel in crisis. De opleiding houdt via overleg (sector-overleg) de vinger aan de pols. Inhoudelijk speelt de opleiding snel in op de actualiteit (meer aandacht voor beleidsmaatregelen, verontrustende situaties, kwaliteitszorginstrumenten...). Een specifiek navormingsaanbod (ondersteunen van mentoren in de opleiding tot kinderbegeleider, leiderschap in groepsoptvang...) wordt voor 2023-24 ontwikkeld. De invloed van deze crisis op het beroep van de pedagogisch coach en de mogelijke invloed hiervan op onze visie staat geagendeerd op verschillende overlegorganen (intern en extern).

Om nog sterker aan te sluiten bij het brede werkveld verdiept de opleiding het gesprek met deze partners om gerichter te kunnen afstemmen op de specifieke praktijknoden (resonans, 2022). De opleiding werkt een ruim navormingsaanbod uit voor het brede werkveld op basis van hun specifieke noden (open lesmomenten, les in situ, BrOLL, DAD-counseling, participatie in (internationale) (onderzoeks)projecten, vorming ...)

De opleiding bouwt steeds verder in het verdiepen van de pedagogische krachtlijnen en de transfer en expliciete aanwezigheid in de opleiding. Zo krijgt het art-informed werken als rode draad in de opleiding ook een plek in het structureel onderzoek en de bp van studenten. Ook concepten als meerstemmigheid en kwetsbaarheid zitten in het DNA van de opleiding (zie verder uitwerking hieronder). Het thema kwetsbaarheid staat bovenaan de agenda van de teamdagen Roy '23.

2 OPLEIDINGSSPECIFIEKE LEERRESULTATEN EN INDICATOREN

“Beschikt de opleiding over een set van adequate opleidingsspecifieke leerresultaten en gedragsindicatoren?”

2.1 DOMEINSPECIFIEK LEERRESULTATENKADER

De drie aanbieders van Pedagogie van het jonge kind en vertegenwoordigers van de sector stelden tijdens hun structureel overleg de domeinspecifieke leerresultaten (DLR) op. Het [Domein Specifiek Leerresultatenkader \(DLR\)](#) Bachelor ‘Pedagogie van het jonge kind’ werd door het Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) in januari 2011 gevalideerd. De DLR voldoet hierdoor aan de Vlaamse Kwalificatiestructuur niveau 6.

De drie aanbieders vonden een stabiel DLR noodzakelijk om de eerste afgestudeerden vanuit een gezamenlijk profiel het werkveld te laten betreden. De ervaring en tewerkstelling van alumni zorgde ervoor dat voornamelijk het werkveld van de pedagogisch coach in het DLR breder werd gedefinieerd. Vanuit deze evolutie zijn we van mening dat de benaming bachelor in de pedagogie van het jonge kind als vlag de lading van de opleiding onvoldoende dekt. De naam richt zich enkel op één van de vier pijlers van de pedagogisch coach, met name de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen, terwijl de andere drie pijlers (t.a.v. gezinnen, professionals en externe partners in de samenleving) minstens even belangrijk zijn en in de huidige naam van de opleiding geen plaats krijgen. De toetsing op eindniveau voor de verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen gebeurt in het eerste semester van het tweede jaar, dit wijst er des te meer op dat de opleiding alleen benoemen naar deze pijler niet juist en onvolledig is. Bovendien doet het bijvoeglijk naamwoord ‘jonge’ automatisch denken aan kinderen tussen 0 en 3 jaar, aan de sector voorschoolse kinderopvang. De opleiding richt zich van bij de start, in lijn met de noden van het werkveld, op de gehele sector van kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning en dus op de leeftijd 0 tot 12 jaar en zelfs ruimer.

Een naamwijziging naar professionele bachelor ‘sociale pedagogie’ is dan ook het streven van de opleiding. Een sterkere overeenstemming tussen de naam van de opleiding en de bestaande leerresultaten, met meer ruimte voor de opgenomen verantwoordelijkheden (beroepsrollen) zal niet enkel meer duidelijkheid brengen voor de studiekeuze maar eveneens voor de sector.

2.2 OPLEIDINGSSPECIFIEKE LEERRESULTATENKADER

Onze gerichtheid op wie het kind moet worden, is ingebakken in onze samenleving. De focus ligt hier op het ‘wordende kind’, het kind als een volwassene in de maak, die de competenties van wie hij of zij moet ‘worden’, nog mist (Uprichard, 2008). De Poolse kinderarts Janusz Korczak wijst ons al in het begin van de twintigste eeuw op de absoluteheid van de kindertijd, een periode die op zichzelf staat, niet enkel als doorgangsfase naar de volwassenheid. Hij vertaalt dit in ‘het recht van het kind op de dag van vandaag’ (Korczak, 2007), een pleidooi voor een focus op kind-zijn in het heden eerder dan volwassenheid als de

gouden standaard voor de toekomst (Tisdaal & Punch, 2012). In de sociologie van het kind-zijn wordt dit gedefinieerd als 'het zijnde kind', het kind als een andere, maar gelijkwaardige sociale actor die het 'kind-zijn' mee construeert en de samenleving beïnvloedt (Uprichard, 2008; Tisdaal & Punch, 2012; McGill, 2019).

Kinderen dienen niet enkel vanuit een ontwikkelingsvisie benaderd te worden, ze hebben ook in het hier en nu recht om kind te **'zijn'**. De opleiding streeft naar ondersteuning van de 'sense of being' en 'sense of belonging' van kinderen in een inclusief pedagogisch klimaat (Verhaeghe, 2020). Om dit zijnsrecht te benadrukken voegde de opleiding dit begrip toe aan leerresultaat 2:

Leerresultaat 2: ondersteunen van 'zijn en worden'

De Bachelor ondersteunt **het 'zijnsrecht'** en de totale ontwikkeling van elk kind door middel van een stimulerende interactie in een rijke omgeving en het begeleiden van een aanbod op basis van observatie van hun leefwereld en ontwikkelingsbehoeften.

Naast de 10 leerresultaten uit het DLR legt de opleiding een specifieke focus op **cultuureducatie/cultuur** als ruggengraat in twee bijkomende leerresultaten. Aan cultuureducatie kennen we een meervoudige betekenis toe. Het gaat niet enkel om taal, nationaliteit, etnische groep, gender, sociale klasse... maar ook over kunst en cultureel erfgoed. Cultuur moet daarom vooral worden gezien als een proces van omgaan met en interpreteren van de omringende wereld. De nadruk op het sociaal-cultureel **engagement** uit onze opleidingsvisie verantwoordt deze keuze. Het opbouwen van een **socio-cultureel bewustzijn** start hier met een bewustzijn over de eigen identiteit en de rol die de Ander hierin speelt. Daarnaast streeft de opleiding er ook naar om vanuit dit bewustzijn een besef te creëren bij studenten dat hun plek in de wereld niet neutraal is, maar verbonden aan mechanismen van macht.

Leerresultaat 11: Inspireren als cultuurdrager

De Bachelor zal vanuit een voortdurende reflectie als cultuurdrager via ‘communale communicatie’, de kinderen, hun ouders en het team inspireren en bewegen tot het zelf ervaren van de verbindende kracht van cultuur (educatieve activiteiten).

Leerresultaat 12: Onderzoeker van cultuur

De Bachelor doet onderzoek naar het beschikbaar aanbod en ontwerpt (kinderopvang)brede en verdiepende activiteiten, met onderbouwde differentiatiemogelijkheden, waarbij expertise van binnen en van buiten de kinderopvang wordt ingezet. Zijn actieonderzoek levert een innovatieve bijdrage op voor de sector van de kinderopvang.

Beide leerresultaten verdiepen wat men in het DLR kan terugvinden onder begrippen als ‘rijke omgeving’, ‘gunstige professionaliseringscontext’ en ‘sociaalpedagogisch project’. Ze stellen cultuur als bindmiddel centraal tussen kinderen, hun gezin, het team en de maatschappelijke inbedding van de sector.

Ik heb de indruk dat het vandaag bijna een schaamte is om te beseffen dat we onszelf met de ander construeren. Met vandaag bedoel ik de individualistische tijden waarin we leven. Ik heb het gevoel het een trend vandaag is om te zeggen dat “je de anderen niet nodig hebt, je heel goed alleen kan leven, je het heel goed alleen kan doen”. In mijn ogen, is dat niet zo. Hoe goed je je ook voelt in deze individualistisch samenleven, hoe goed je denkt te leven ver van de anderen, denk ik dat er altijd iets zal missen in jezelf als je “de ander” geen plaats geeft. Je mist stukken van jouw puzzel die enkel de ander in hun bezit hebben. Een plaats geven aan de ander betekent niet dat de ander jou volledig maakt of dat hun beeld van jou het perfect beeld is, maar het helpt super veel om jouw eigen beeld te construeren of vat erop te krijgen.

(alumnus Pjk)

De opleiding gebruikt het OLR als een sturend instrument/kader voor zowel inhoudelijke, didactische als organisatorische aspecten van het curriculum. Ieder leerresultaat werd vertaald in een vijftal gedragsindicatoren, concrete beschrijvingen op niveau van gedrag en attitude. Deze gedragsindicatoren worden verder geconcretiseerd in opleidingsonderdeeldoelen, geformuleerd volgens de taxonomie van Bloom (Bunt, 2022). Om de relatie tussen leerresultaten en programma te verduidelijken, werd een [leerresultatenmatrix \(LRM\)](#) opgesteld. De leerresultatenmatrix maakt de OLR zichtbaar in het curriculum. De leerresultaten zijn **opleidingsonderdeeloverschrijdend** en zijn hierdoor met elkaar verweven. Ze komen terug in verschillende opleidingsonderdelen, telkens vanuit een ander gezichtspunt. Deze multiperspectiviteit zet aan tot een open reflectie. Studenten appreciëren de eigenheid van iedere docent en het bestaan van verschillende standpunten, het belang hiervan groeit bij het vorderen in het leertraject (focusgesprek '23).

2.3 ONZE KRACHTEN GEBUNDELD

De leerresultaten zijn gekend bij de docenten en studenten. De studenten gebruiken de leerresultaten bv. in hun portfolio (POP), stagedocumenten, stagebegeleiding ... In de leerresultaten, gedragsindicatoren en opleidingsonderdeeldoelen hanteert de opleiding haar eigen specifieke bewoordingen om de visie te laten spreken en ze toegankelijker te maken voor de stakeholders. De opleiding benadrukt in zijn OLR het 'zijnsrecht' van kinderen en cultuur als ruggengraat voor groei.

2.4 DE BLIK VOORUIT

De studenten gebruiken de leerresultaten in hun stagedocumenten. Hierbij wil de opleiding inzetten op een betere afstemming met het werkveld. Uit de bevraging van het werkveld (resonans, 2021; bevraging alumni, 2021; mentorenbijeenkomsten, 2022) komt naar voren dat de leerresultaten *an sich* nogal wat jargon vertonen, de hertaling in concrete gedrags- en attitude indicatoren zorgen ervoor dat ze vatbaar worden. De opleiding acht het belangrijk dat leerresultaten voldoende ruimte bieden om ze te kunnen vertalen en concretiseren naar de specifieke context van de werkveldpartner. De stagebegeleidingsgesprekken (student, stagementor en stagebegeleider) zijn een belangrijke schakel in dit vertalings- en concretiseringsproces. De opleiding zet in op het versterken van de stagevoorbereidingsmomenten namelijk ze voorziet meer ruimte voor werkcollege in de lesplanning.

De opleiding wenst de rol van de pedagogisch coach als **pleitbezorger** voor de sector (kinderen, gezinnen, professionals en organisaties) te versterken. Ze ondersteunt studenten in hun politiseren door hun engagement, het aanbieden van verbredende stages, het co-schrijven van opiniestukken, de aanwezigheid op sociale media, het organiseren van studiedagen ...

3 INHOUD EN STRUCTUUR VAN HET CURRICULUM

? “Stellen de inhoud en de structuur van het curriculum de studenten in staat om de beoogde leerresultaten te behalen?”

3.1 DIDACTISCH CONCEPT

Het didactisch concept van EhB kenmerkt zich door een warme, uitdagende en efficiënte stijl via een coachende aanpak, keuzevrijheid en blended learning. Het biedt een houvast om de dagdagelijkse onderwijspraktijk te realiseren. Het beoogt drie didactische leer- of kerndoelen: deskundigheid, bekwaamheid en identiteit.

- Deskundigheid: ondersteunen van de verwerving van kennis en vaardigheden als mens, burger en beroepsbeoefenaar.
- Bekwaamheid: integreren van kennis, vaardigheden en attitudes binnen de leerresultaten.
- Identiteit: de persoonsvorming met aandacht voor professionele én persoonlijke ontwikkeling.

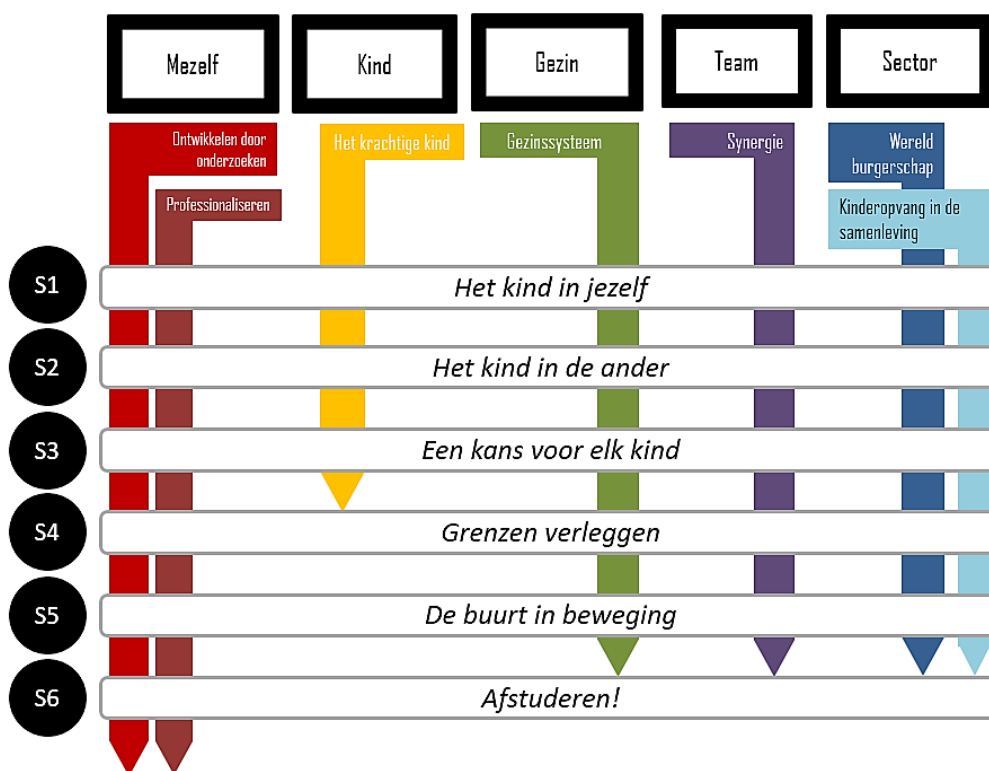
Vertrekkende uit deze kerndoelen worden gepaste werkvormen en evaluatievormen (zie [Toetsbeleid](#)) aan opleidingsonderdelen gekoppeld (zie ook onderstaande figuur).

3.2 PROGRAMMA, LEERLIJNEN EN SEMESTERTHEMA'S

De opleiding heeft de leerresultaten omgezet in een samenhangend curriculum. Het didactisch concept werd vertaald in leerlijnen die de samenhang van opleidingsonderdelen duidelijk maken en in semesterthema's die de semestersamenhang thematisch verhelderen. De individuele docent en de studenten hebben zicht op de plaats van ieder opleidingsonderdeel binnen de totaliteit van het curriculum.

Het curriculum is semestrieel opgebouwd met telkens een focus op een bepaald thema die de verschillende opleidingsonderdelen per semester met elkaar verbindt. De verschillende opleidingsonderdelen zijn hierdoor gelinkt aan elkaar met geïntegreerde taken over de opleidingsonderdelen heen. De evolutie van de leerlijnen en semesterthema's staat beschreven in het document "[leerlijnen](#)".

De leerinhouden van de opleidingsonderdelen zijn up-to-date. De opleiding staat open voor opmerkingen van de studenten (via OC en focusgroepen) en gaat in dialoog met het beroepenveld en alumni betreft mogelijke veranderingen. De verschillende overlegorganen, klankbordgroepen en andere raden waaraan door leden van de opleiding wordt deelgenomen zorgen voor input van actuele thema's. Ook participatie en presentaties op (inter)nationale congressen zorgt voor voeling met de brede sector. Tijdens de wekelijkse lunch-meetings worden deze ervaringen gedeeld en waar relevant levert dit kleine of grotere aanpassingen in het curriculum op. Een belangrijke toetssteen zijn de thema's die studenten in hun onderzoek (bachelorproef) opnemen. De thema's, probleemstellingen en onderzoeksvragen ontstaan vanuit en in overleg met de stageplaatsen. Ook vanuit het [PWO](#) verbonden aan de opleiding worden inhouden actueel en up-to-date gehouden. De keuze om niet met vaste syllabussen te werken laat toe om de gebruikte beroeps- en wetenschappelijke literatuur actueel te houden. Studenten worden hierdoor vertrouwd gemaakt met professionele literatuur en ze worden uitgenodigd om zelfstandig inzicht te verwerven. Het zelfstandig verwerven van inzicht is een proces waarbij studenten pas achteraf de kracht inzien.

De opleiding speelt continu in op de noden van de maatschappij en besteedt ook aandacht aan innovatie in het curriculum. Ze beschikt hiervoor over verschillende kanalen: 3 maal per jaar overleg met de 3 aanbieders van de opleiding en vertegenwoordigers van de sector (agentschap opvoeden, VBJK...), resonans met werkveld, [stagebegeleidingsmomenten](#), presentatiedagen onderzoeksopzet en bachelorproef, in situ lesmomenten, internationale en nationale projecten met stakeholders. De [opleiding vergelijkt](#) daarnaast ook het curriculum met andere nationale - en internationale (Bologna, Amsterdam, Parijs...) opleidingen.

Het curriculum wordt regelmatig met het team geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

3.3 RECENTE EVOLUTIES IN HET CURRICULUM

3.3.1 INHOUDELIJKE WIJZINGEN OP BASIS VAN ACTUALITEIT

In 2020 werd het opleidingsonderdeel “Vormingsmethoden” toegevoegd aan het curriculum, op vraag van studenten (bevraging studenten, 2019) werd er op die manier ruimte gemaakt voor specifieke vormingsmethoden verschillend van coaching.

Het opleidingsonderdeel “Socioculturele antropologie” werd voor het reguliere traject geïntegreerd in het opleidingsonderdeel “Opvoedingsvraagstukken in grootstedelijke context”, op vraag van studenten in het werktraject (2019) werd “socioculturele antropologie” voor hen als volledig opleidingsonderdeel behouden.

De opleidingsonderdelen “Diversiteit” en “Interculturaliteit” evolueerden respectievelijk naar “Door het oog van de kaleidoscoop” en “Naar de wortels”. De actuele situatie van migratie en gezinnen op de vlucht zorgde voor een thematische verschuiving van gender naar belonging voor kinderen (met migratieachtergrond of in situaties van onzeker verblijf in het land). Het project ‘grenzen verleggen’ werd toegevoegd aan “naar de wortels” omdat in dit project met de voltallige studentengroep (DT2) naar Bologna en Reggio Emilia wordt gereisd waar ook wortels van de opleiding liggen. De studiereis evolueerde naar een short mobility project in samenwerking met de docenten en studenten uit de universiteit van Bologna.

3.3.2 ONTWIKKELEN DOOR ONDERZOEKEN

‘Ontwikkelen door onderzoeken’ is naast een leerlijn ook een manier van ‘zijn’ binnen de opleiding. Er is aandacht voor expliciete inbedding van [onderzoek in het curriculum](#) en impliciete verankering binnen de opleiding door het installeren van een onderzoekcultuur. De lat voor de onderzoekscompetenties binnen de opleiding ligt hoog en voldoet ruimschoots aan de verwachtingen van VKS 6 (werkveldbevraging, 2021). Een sterke relatie tussen ‘onderwijs’ en ‘onderzoek’ faciliteert dit. Onderzoeksresultaten uit het structureel onderzoek worden op verschillende manieren vertaald naar het curriculum. Concreet gebeurt dit door het ontwikkelen van nieuwe opleidingsonderdelen, de implementatie van ontwikkelde methodes (narratieve coaching, photovoice), het verdiepen van opleidingsinhouden, het versterken van de basishouding van de pedagogisch coach en het inspireren van de ‘taal’ die de opleiding hanteert. Zie het artikel: [Een opleiding vol innovatie: een leerlijn onderzoekend handelen](#). De studenten worden betrokken bij onderzoeksprojecten en waar mogelijk ook bij internationale projecten. Er is een grote betrokkenheid van de opleiding bij internationaal onderzoek. Studenten ervaren deze input positief en vragen naar nog meer betrokkenheid bij opleidingsspecifiek onderzoek (door delen van resultaten, uitnodigen van gastsprekers met onderzoekservaring...). De opleiding moedigt studenten aan om nog sterker betrokken te zijn bij de

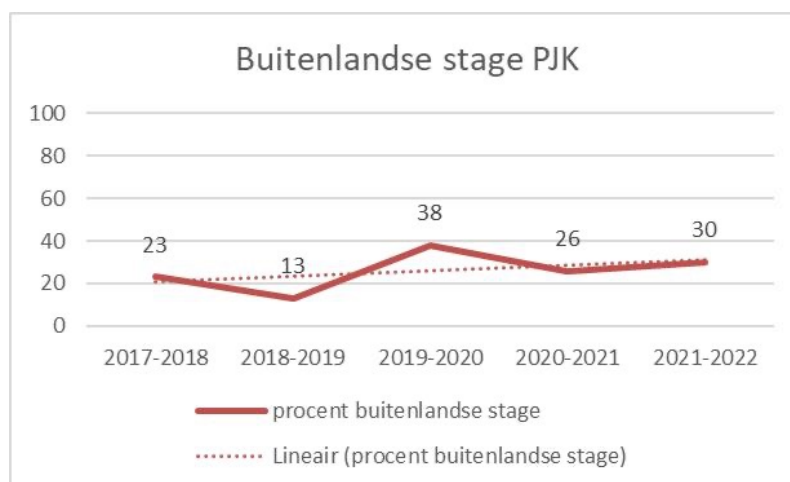
onderzoeksprojecten van de opleiding zoals opdrachten in opleidingsonderdeel ‘onderzoeksmethoden’, aanbod van stage bij kenniscentrum ‘Urban Coaching en Education’.

We ondersteunen studenten in een onderzoekende basishouding en trainen hun onderzoeksvaardigheden om hen in staat te stellen om als kritische professional het werkveld blijvend te innoveren. Deze leerlijn kent als sluitstuk de bachelorproef waar alle onderzoekscompetenties samenkomen. Het concept van de bachelorproef is duidelijk en sluit aan bij de VKS 6 doelen die de studenten dienen te bereiken. Er is een rubric voorhanden voor de beoordeling van de bachelorproef. Studenten hebben de mogelijkheid om hun bachelorproef in een andere taal op te stellen, namelijk de taal van het land waar ze stagelopen. Doorheen de jaren werd deze leerlijn voortdurend tegen het licht gehouden. Door de betrokkenheid van het volledige team bij het begeleiden van de bachelorproef werd vanuit verschillende perspectieven en expertises naar de inhoud en vorm gekeken. Op die manier worden doorlopend vragen gesteld bij de verwachtingen van het werkveld, de rol van pedagogisch coach als onderzoeker, de waarde van praktijkgericht onderzoek in functie van levenslang leren, het verwachte eindniveau...

3.3.3 WERELDBURGERSCHAP

Volwaardig burger zijn veronderstelt dat we ons bewust zijn van de bredere mondiale context. Het beschikken over interculturele competenties is noodzakelijk om een antwoord te bieden op de uitdagingen en krachten verbonden aan migratie en mondialisering. In de leerlijn wereldburgerschap, gedefinieerd en verdiept in 2018, verwerven studenten voldoende interculturele vaardigheden en attitudes (diversattitude) in de brede betekenis van het concept. Culturele ontvankelijkheid, nl. de openheid om naar de visie van de ander te luisteren en deze te integreren en het vermogen om de relativiteit van de eigen visies te aanvaarden, ligt hier aan de basis. De bereidheid om tijd en energie te investeren in het creëren van vertrouwen en de bereidheid om in relatie te treden, is onderdeel van dit proces (Colpaert, 2007).

De opleiding biedt haar studenten meerdere kansen met betrekking tot [internationalisering](#) (mobiliteit, incoming students, internationalisation@home, internationalisering van het curriculum). Iedere student doet tijdens zijn traject een ervaring in internationale samenwerking op en wordt zo uitgedaagd om zijn interculturele competenties in te zetten. We bieden daarnaast de kans om zowel in Europa als buiten de grenzen van de Europese unie een stage-ervaring op te doen. Aan deze stage is ook altijd het uitvoeren van een onderzoek en het schrijven van de bachelorproef verbonden. Daarnaast wordt Brussel als grootstad en Europese hoofdstad centraal als leeromgeving sterk ingezet. 80% van de studenten (studentenbevraging 2018-19) geeft aan dat de opleiding hielp om hun blik op de wereld te verbreden.

3.4 WERKTRAJECT EN VERKORT TRAJECT

Naast het model traject beschikt de opleiding ook over een werktraject en een verkort traject. De instroom evolueerde van personen met een diploma en ervaring van kinderbegeleider in het veld naar een meer gemengde instroom van Kinderbegeleiders en personen uit andere sectoren als onderwijs, gezondheidszorg e.a. Jaarlijks starten een 8-tal studenten in dit traject. Het werktraject is ontwikkeld voor studenten die minstens 3 jaar nuttige beroepservaring als kinderbegeleider kunnen aantonen, maar nog niet beschikken over een bachelor- of masterdiploma. Ook geïnteresseerden met ervaring in aanverwante sectoren kunnen in het werktraject instromen. De opleiding werkt voor dit traject met blended learning. Het aantal contacturen is beperkter dan in het reguliere traject. De contacturen worden aangeboden op één dag (donderdag). Door het samenbrengen van studenten uit beide trajecten (regulier/ model- en werktraject) brengt de opleiding de expertise, kracht en ‘de wereld’ van mensen uit het werkveld samen met (in het algemeen jongere) studenten zonder sectorervaring.

De hervorming van het secundair onderwijs en meer specifiek Beroeps secundair onderwijs zal een invloed hebben op de toekomstige instroom van het werktraject. Samen met de ondersteunende dienst onderwijs van EhB wordt een antwoord voorbereid.

Het verkort traject richt zich tot studenten die zich professioneel willen heroriënteren en minstens al over een bachelordiploma uit het studiegebied lerarenopleiding, sociaal-agogisch werk of gezondheidszorg beschikken.

3.5 ONZE KRACHTEN GEBUNDELD

Het programma en de organisatie van het onderwijs concretiseren de onderwijsvisie van de opleiding en de hogeschool. Het krijgt vorm via een didactisch concept en het vertaalt de visie en leerresultaten naar een structuur bestaande uit semesterthema's en leerlijnen. De leerresultaten zijn vertaald in een **samenhangend curriculum**. Er volgt een keuze voor krachtige leeromgevingen en een mix aan werk- en evaluatievormen. De praktijkgerichtheid spreekt uit het grote aandeel van projecten, stages en de betrokkenheid van experts/ gastsprekers in het programma. Dit alles geeft de dagelijkse onderwijspraktijk vorm.

3.6 DE BLIK VOORUIT

Studenten hebben tijdens hun studie (stage, POP, internationalisering ...) verschillende keuzemogelijkheden die het ontwikkelen van hun individuele talenten/ interesses ondersteunen. De opleiding maakt keuzemogelijkheden binnen het studietraject zichtbaarder door ze ook expliciet als keuze te benoemen.

De opleiding herbekijkt de interne EVC-procedure voor het werktraject vanuit een administratieve vereenvoudiging. Momenteel wordt de EVC-procedure als een zware administratieve belasting beleefd. Dit weten we uit gegevens afkomstig uit begeleidingsgesprekken over de jaren heen. Studenten worden aangeraden om de procedure pas in het 2de semester te starten omdat ze dan al een eerste examenperiode achter de rug hebben en hun slaagkansen en hun verder traject beter kunnen inschatten.

Studenten geven aan dat de studielast (piekmomenten) in het tweede en derde opleidingsjaar hoog liggen (studentenbevraging en focusgesprekken, 2018, 2020, 2021). De opleiding brengt de studeerbaarheid van

alle trajecten (o.a. via paarsgewijs vergelijken van opleidingsonderdelen) in kaart (2022-2023). Nadien volgt een focusgesprek met studenten (najaar 2023).

De opleiding wenst een aantal keuzeopleidingsonderdelen toe te voegen, bv 'Leiderschap voor leidinggevers' of 'Verdieping coaching'. Dit kan alleen als hier middelen tegenover staan. Het voorzien van een Ehb-breed gemeenschappelijk moment waarop alle keuzeopleidingsonderdelen worden ingeroosterd, maakt het mogelijk dat de studenten keuzeopleidingsonderdelen zonder overlap kunnen volgen.

Regelmatig krijgt de opleiding het signaal dat het werkveld (niet alumni) de inhoud van de stage of de rol van de pedagogisch coach niet (voldoende) kan plaatsen. De opleiding startte in 2020-2021 met mentoren bijeenkomsten vóór de aanvang van iedere stageperiode en zet, in het kader van kwaliteitsvolle stageplaatsen, de elektronische bevraging van de stageplaatsen verder. De opleiding organiseert in het najaar '23 een focusgroep op basis van de resultaten 22-23. De resultaten worden gebundeld, geanalyseerd en breed teruggekoppeld.

De opleiding onderzoekt hoe ze de kwaliteit van de stageplaatsen die de studenten zelf aanbrengen (binnen- en buitenlandse stageplaatsen) nog meer kan garanderen. Er wordt discreet omgegaan met de gebruikte kwaliteitscriteria voor stageplaatsen. Voor de verbredende stage registreert de opleiding de rol die studenten opnemen in de specifieke context zodat ze dit overzicht helder kan terugkoppelen naar de stageplaatsen en stage mentoren.

Ethische overwegingen en verantwoording bij het onderzoek tijdens de afstudeerstage maken vanaf 2023 standaard deel uit van de inhoud van de bachelorproef.

Meerstemmigheid wordt in de opleiding als een kracht gezien. Ook vanuit de hogeschool staat pluraliteit centraal. Echter is de opleiding zich bewust van het feit dat er blinde vlekken zijn. De opleiding wil verder inzetten op dekolonisering, aandacht voor inclusie en zicht op hidden curriculum. Het alliantie project All.In (KC Urban Coaching & Education) wil de verhalen van studenten rond dit thema horen. Een kort traject van een studente master gender en diversiteit in 22-23 zorgde voor teamreflectie rond het thema. Een diepgaand onderzoek rond 'Hidden Curriculum' verbonden aan KC Inclusive Society vanaf sem 2 2023 bouwt hierop verder. De resultaten hieruit geven ongetwijfeld aanleiding tot verdere reflectie en integratie in de opleiding (visie, curriculum).

Het huidige curriculum kent de afgelopen tien jaar een relatieve constante. Door de evolutie van de functie van de pedagogisch coach in de sector, acht de opleiding de tijd rijp om een curriculumhervorming te overwegen. De eerste gesprekken hierover staan in het voorjaar 2023 gepland, alle stakeholders worden hierbij betrokken.

4 LEEROMGEVING

 “Stelt de leeromgeving (studiemateriaal, infrastructuur, docenten, begeleiding) de studenten in staat om de beoogde leerresultaten te behalen?”

4.1 ONDERWIJS(WERK)RELATIE

De opleiding is van mening dat pedagogisch handelen fragiel, onmeetbaar en soms zelfs onvoorspelbaar is (Berding, 2019). De student(e) leert in relatie met anderen, in een authentieke context, waar realistische, complexe beroepssituaties het uitgangspunt vormen. Er is sprake van transformatief leren dat tot uitdrukking komt in de integratie van vakgebieden, integratie van theorie en praktijk en de integratie van beroeps- en persoonsvormende aspecten.

De **relatie student - docent** is een zoektocht voor beide partijen. De relatie kenmerkt zich door een dialectisch proces van afstemmen tussen individuen onderling, vanuit de eigen ‘realiteit’ (context) en steeds in relatie met de ‘opleidingsgemeenschap’. Les-, begeleiding- en coachingsmomenten zorgen hier voor de nodige ruimte. De docent tracht een omgeving vorm te geven die studenten in staat stelt om bewust te zijn van zichzelf en de ander. Pluraliteit en aandacht voor verschillende perspectieven en stemmen is in de vormgeving van de leeromgeving een streven. Naast het inzetten op de student-docent relatie worden ook **peerrelaties** tussen studenten onderling gefaciliteerd en gewaardeerd (POP). Studenten nemen hun rol als peer-coach op en ondersteunen elkaar in het professionaliseringsproces.

Door het samenbrengen van studenten met verschillende ervaringen in de brede sector (generatiestudenten, zij-instromers, verkort – en werktraject) kan er vanuit enige afstand naar de praktijkcontext gekeken worden. De afstand en de veilige schoolse omgeving biedt ruimte om kritisch te reflecteren en theoretische concepten te integreren. De **koppeling en toetsing aan de dagelijkse praktijk** geeft zin en betekenis aan het leerproces voor alle studenten. Projecten halen de authentieke context binnen, sommige lessen worden in situ georganiseerd en vormen zo een meerwaarde voor studenten en werknemers van de locatie. De studenten krijgen ook voldoende praktijkmogelijkheden aangeboden tijdens hun opleiding. De opleiding kan beroep doen op een aanbod van kwaliteitsvolle stageplaatsen en maakt hiervoor gebruik van een uitgebreid en gevarieerd netwerk van nationale en internationale partners. Stages hebben een explorerende en ontwikkelingsgerichte focus, van studenten wordt verwacht dat ze de transfer maken van theorie naar de praktijk. De werkveldervaringen in de opleiding worden gradueel (op vlak van ondersteuning en begeleiding) opgebouwd in functie van de ontwikkeling van de student. Niet zelden worden ze hier via interactie geconfronteerd met “tegenspraak en weerstand” waardoor nieuwe inzichten en veranderingen kunnen ontstaan.

Binnen het curriculum is er een leerlijn professionalisering en zijn er stagerubrics geformuleerd.

4.2 HET TEAM

De opleiding wil actueel zijn en inspelen op de maatschappelijke veranderingen, steeds indachtig haar eigen visie. Ze kan hiervoor rekenen op een **multidisciplinair en divers team**. Het team kent een grote stabiliteit, omvat 6,33 FTE en bestaat uit 12 docenten, vijf ervan zijn van bij het begin van de opleiding betrokken, twee docenten vervoegden in 2019 het team (0,6 en 0,1 FTE) en vier docenten startten in 2021 (respectievelijk 0,55 ; 0,5; 0,2 en 0,1 FTE). Binnen het team heerst een grote en gezonde dynamiek om gezamenlijk de schouders te zetten onder een mooi project. Het visie-gericht werken en innovatie zitten in het DNA van het team. De stabiliteit in samenstelling van het team versterkt de cohesie en gedragenheid van de opleiding. Nieuwe collega's krijgen de nodige ruimte om zich "in te voegen" en hun expertise te laten spreken. In het team zijn ook 2 alumna aanwezig. Dit zorgt voor een interessant perspectief op de opleiding.

De hogeschool heeft een professionaliseringsbeleid met als doel het optimaliseren van competenties via levenslang leren. Idealiter zou voldoende tijd voor professionalisering hier tegenover moeten staan. Voor startende docenten wordt een termijn van drie jaar voorzien om het basis starttraject te doorlopen.

In de opleiding is er ruimte en veiligheid om wederzijds feedback te geven, het intern overleg is effectief en biedt ruimte tot dialoog en medezeggenschap. Door de open dialoog in het team ervaren docenten tijd en ruimte voor creativiteit, innovatie en [levensbreed leren](#). Ze worden vanuit het team gestimuleerd in hun professionele en persoonlijke ontwikkeling. De multidisciplinaire samenstelling van het team met zeer verschillende interessegebieden zorgt voor een uitgebreide deelname aan verschillende studiedagen, congressen, vormingen, vertegenwoordiging in advies- en andere raden en verdieping via literatuur. De deelname aan bijscholingen of vormingen van langere duur worden door het departement financieel ondersteund, extra ruimte in de taakbelasting is niet voorzien. Tijdens de wekelijkse lunch-meeting of andere overlegmomenten worden deze ervaringen gedeeld, waar relevant worden ze verder besproken en omgezet in actie (kleine acties vinden hun weg via inhouden van opleidingsonderdelen, grotere acties worden opgenomen in het [jaaractieplan](#)).

4.3 STUDENTENBEGELEIDING EN ONDERSTEUNING

De opleiding houdt rekening met het profiel van haar instromende studenten, ze stelt een krachtige blik en coaching centraal om het individuele leerproces te faciliteren. Verschillende instrumenten worden ingezet om de beginsituatie van de student in kaart te brengen (LEMO, taalscreening, 360° feedback...). Halverwege semester één van de opleiding worden resultaten hieruit, waar relevant, klassikaal en individueel besproken. Een niet-bindend advies nodigt studenten uit om indien nodig verdere studiebegeleiding op te nemen. De POP-coach neemt dit ook mee op in de coachingsgesprekken doorheen het hele traject van de student. In alle opleidingsonderdelen worden studenten inhoudelijk ondersteund via zelftesten, extra lesmateriaal, voorbeelden van examenvragen en via individuele afspraken. Ook de POP-peer-coach speelt in deze ondersteuning een belangrijke. Naast de gestuurde opdracht om peers te coachen worden tijdens deze coachingsgesprekken frequent inhoudelijke en vormelijke vragen ivm cursussen en opdrachten gesteld en beantwoord.

De opleiding biedt ook [taalbegeleiding](#) aan. De opleiding heeft voldoende oog voor zowel mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid van haar studenten. Een schrijfgids voor (toekomstige) pedagogisch coaches in Canvas geeft digitale ondersteuning aan (momenteel) meer formele vormen van schrijfoopdrachten. Deze digitale cursus wordt verder uitgewerkt naar creatief schrijven en mondelinge presentatie vaardigheden.

Persoonlijke deeltrajecten, EVK en EVC worden steeds in samenspraak met trajectbegeleider, opleidingshoofd en student vormgegeven. Waar nodig worden EVK aanvragen met de betrokken docent besproken. De EVC-procedure wordt georganiseerd binnen de Universitaire Associatie Brussel. Kandidaten worden in het opstellen van het EVC-dossier begeleid door een lid van het Pjk team.

De opleiding ondersteunt het leerproces van haar studenten met geschikt studie- en didactisch materiaal, een sterk geëngageerd en deskundig team van lectoren en een goed uitgebouwde studentenbegeleiding. Naast de individuele ondersteuning van het lectorenteam, is er ook de ondersteuning via [Studeo](#), een departementaal georganiseerde traject-, student- en studiebegeleiding. Jaarlijks worden klassikale sessies studiebegeleiding gepland, ze worden begeleid door een docent (taalanker binnen de opleiding) en de departementale studiebegeleider. Bij Stuvo (studentenvoorzieningen) kunnen studenten terecht met vragen

rond welzijn, financiën, e.a. Een ombudsdienst staat studenten bij in kleine en grote geschillen. Doordat deze persoon geen onderwijsopdracht binnen de opleiding heeft, kan de neutraliteit gewaarborgd worden. De ombuds maakt steeds deel uit van de examencommissie (raadgevende stem). Studenten zijn op de hoogte van dit begeleidingsaanbod. Het aantal aanmeldingen wordt jaarlijks gedocumenteerd.

4.4 INFRASTRUCTUUR EN LEERMATERIAAL

In 2019 nam de opleiding haar intrek in de nieuwbouw Campus Kanal. In voorbereidende fase was er voor het personeel veel ruimte voor inspraak zowel wat gebouw als infrastructuur betrof. Niet alle ideeën werden gerealiseerd, toch is er een grote tevredenheid over de nieuwe locatie bij het team. Campus Kanal wil de principes van brede school (project brede campus) als ontmoetings- en verbindingsplek in de buurt waar maken.

In de leslokalen zijn er voldoende materialen en voorzieningen aanwezig om comfortabel te kunnen werken. Zowel studenten als docenten hebben de mogelijkheid om de ruimte aan te passen aan de onderwijsbehoeften (verplaatsen van tafels, stoelen, gebruiken van flatscreen...) De specifieke functies van bepaalde lokalen kunnen nog verder uitgewerkt worden (doel, materiaal, planning).

De bibliotheek, mediatheek en annex studieruimte dragen bij aan het leerproces van de studenten.

BrOLL (Brussels Open Living Lab) is een sociaal-educatief project waarbij oude, afgedankte en restmaterialen (cf. 'brol') van Brusselse organisaties en bedrijven actief worden 'her'ingezet in een co-creatief proces om kinderen en volwassen uit verschillende socio-culturele en socio-economische achtergronden met elkaar in verbinding te brengen. De intergenerationele dialoog staat hierbij centraal. BrOLL is het resultaat van de sociaal-culturele, kunstzinnige en pedagogische expertise binnen de Bachelor Pedagogie van het jonge kind aan de Erasmushogeschool Brussel.

De lectoren gebruiken de **digitale leeromgeving** Canvas om het onderwijs te optimaliseren. Het studiemateriaal is kwaliteitsvol, qua inhoud en vormgeving. De opleiding maakt duurzame keuzes in de aankoop van boeken, enkel boeken die over de volledige opleiding van nut zijn worden aangekocht. Een groot deel van het studiemateriaal bestaat uit professionele en wetenschappelijke literatuur die gratis beschikbaar is. Het studiemateriaal wordt tijdig beschikbaar gesteld voor de studenten. De digitale leeromgeving wordt ook gebruik om korte enquêtes af te nemen en resultaten van bevestigingen en focusgesprekken beschikbaar te stellen (intranet Pjk).

De communicatie tussen de opleiding en andere opleidingen verloopt vlot. De samenwerking met educatieve bachelor Kleuteronderwijs ligt voor de hand, de verkenning naar samenwerking met de opleiding bachelor Sociaal (agogisch) werk is in 2020 gestart. De opleiding is overtuigd van de synergie die een nauwere samenwerking met zich mee kan brengen. Het samen organiseren van opleidingsonderdelen, het plannen van gezamenlijke gastsprekers, participeren in gezamenlijke (inter)nationale projecten, organiseren van on

4.5 ONZE KRACHTEN GEBUNDELD

De relatie student-docent wordt gekenmerkt een coachende dialectische houding, eigenaarschap en co-creatie staan hierin centraal. Het team vertrekt vanuit een inclusieve basishouding.

De keuze voor het gebruik van wetenschappelijke materialen/ literatuur ondersteunt de studenten in hun kritische reflectieve houding.

De nieuwe campus Kanal biedt heel wat mogelijkheden en perspectieven (BrOLL, project brede open campus).

4.6 DE BLIK VOORUIT

Personeelsbeleid en meer specifiek welzijn is een aandachtspunt dat door het volledige docententeam wordt erkend. Een aanpak op departementaal- en instellingsniveau zijn noodzakelijk. Hopelijk kan de werkgroep taakbelasting meer duidelijkheid brengen rond de taakbelastingscriteria, hetgeen op zijn beurt de impact en de beleving van de hoge werkdruk op het personeel positief zal beïnvloeden.

Verdere materiële investering en aankleding van de nieuwe campus is noodzakelijk. De kwaliteit van het nieuwe meubilair (stoelen met klaptafel) laat het vroegtijdig afweten: een oplossing hiervoor is in de maak. De eetruimte voor studenten is weinig uitnodigend en staat ver van de gezellige plek die bij aanvang beoogd werd. Het brede campus project, waarbij de buurt en campus verbonden worden, zou hier iets kunnen betekenen.

De bibliotheek kan meer gebruikt worden als een dynamische leergemeenschapsplek. Momenteel geldt de bibliotheek als stille werkruimte. Het bibliotheekaanbod wordt op basis van input van docenten voortdurend vernieuwd en aangevuld. Bibliotheek moet blijvend inzetten op online databanken/ artikels. Het beschikbaar stellen van bachelorproeven voor stakeholders zou een meerwaarde zijn. Ook wil de opleiding inzetten op het bewaren en verzamelen van basiswerken (erfgoed) die nu te snel uit collectie worden gehaald.

De aankoop van de ehbakfiets (verbonden aan het structureel onderzoek) zal het uitvoeren van projecten in de Brussels buurten faciliteren. Werken met de doelgroep in hun eigen omgeving wordt als verrijkend door studenten ervaren.

De online leeromgeving dient verder uitgewerkt te worden zodat het aanbod op een meer uniforme wijze (gestandaardiseerde startpagina) beschikbaar is en de studenten makkelijker hun weg vinden in het aanbod.

Het valt te overwegen om sessies studievoordigheden (generieke inhouden) op departementaal niveau te organiseren. Specifieke sessies studievoordigheden kunnen nog meer geïntegreerd worden in het curriculum. Momenteel blijft dit voornamelijk een afspraak tussen student en studiebegeleider/ taalbegeleider, andere docenten uit de opleiding worden hierover weinig geïnformeerd of betrokken.

Alle docenten binnen het team zullen de cursus TOL (centraal aangeboden) binnen een termijn van drie jaar gevolgd hebben.

5 TOETSBELEID

“Garandeert het geheel van evaluaties binnen de opleiding dat studenten de beoogde leerresultaten hebben behaald?”

5.1 VISIE OP EVALUEREN

De opleiding schuwt het gevaar van een al te functionele reductionistische instrumentele kijk op de complexe “mythische” werkelijkheid waarin de, vanuit diversattude, globaal ingebedde stadspedagoog zich begeeft. Lijstjes van competenties en indicatoren leveren interessante woordenschat op, het helpt alvast in het verbeelden van wat zo’n coach nu eigenlijk best doet, maar geenszins vangt het de diversiteit aan dromen van ieder, betrokken bij de opleiding. De opleiding ziet de waarde van opleiden veeleer in de kwaliteit van de ontmoeting, in de dialoog op weg en het incidentele leerproces met onbekende, weliswaar waardevolle leeruitkomsten. Het leren wordt dan niet als doel op zich gezien, maar als iets dat voortvloeit uit alles wat er gebeurt, uit alles wat we zijn, en aansluit bij wie op dat moment aanwezig is (Malaguzzi, 1993). We moeten durven spreken vanuit een bereidheid ons te laten verwonderen door wat er zich in het hier-en-nu voordoet en onze wil om voortdurend te (be)oordelen durven los te laten (Vansielegem, 2013, p. 130).

De uitdaging bestaat erin deze twee op het eerste zicht tegenstrijdige visies, al dan niet gekunsteld, met elkaar te verzoenen. De summatieve evaluatie gebeurt hiervoor steeds vanuit een holistisch (niet gefragmenteerd) standpunt. Het gebruik van analytische en holistische rubric’s speelt hierin een belangrijke rol.

Studenten worden in deze omgeving uitgedaagd om zichzelf en hun verhaal te tonen. In deze context is het belangrijk om tijd te maken to linger, tijd om na te denken en te reflecteren (Stelter, 2009). De opleiding voorziet ruimte voor ontmoeting en reflectie. Ze doet dit gestuurd vanuit de verschillende reflecties die studenten als opdracht schrijven (reflecties in opleidingsonderdelen, stage reflective journal, reflectie op geformuleerde doelen) en niet-gestuurde reflecties (reflecties in portfolio POP, narrative journal). Studenten krijgen ruimte om te groeien in reflecties in ontmoeting met hun docenten, stagebegeleiders en POP-coach/ POP-peers. Door (kern)reflectie op niveau van waarden en identiteit beoogt de opleiding leren als transformatief proces.

5.2 EVALUATIEVORMEN

De opleiding maakt gebruik van verschillende [evaluatievormen](#) met aandacht voor de kwaliteit. De manieren waarop er getoetst wordt, is ondersteunend voor het leerproces van de studenten. De toetsing is zowel formatief als summatief en de studenten krijgen voldoende mondelinge en schriftelijke feedback. Ook via POP-gesprekken is het leerproces van de student bespreekbaar. De toetsing is afgestemd op de feedback van de studenten, examenplanning en deadlines worden in overleg vastgelegd.

De opleiding beperkt de deexamens per opleidingsonderdeel tot maximum drie. In de volledigheid van het programma leggen studenten iets meer dan 100 deexamens af. Naast een schriftelijk of een mondeling examen maakt ook steeds een paper, presentatie of andere evaluatievorm deel uit van de volledige evaluatie. Dit geeft studenten de kans om de te verwerken leerinhouden te gebruiken voor bv. het schrijven van de paper en vergemakkelijkt het studeren voor het daaropvolgend mondeling of schriftelijk examen.

De opleiding deelt de zorg samen met de studenten (focusgesprek, 2017, 2020) om de toetsing helder, transparant en in het team onderling afgestemd te houden. Door duo-teaching en -evaluatie en het gebruik van analytische en holistische rubric's streeft de opleiding naar interbeoordelaars-betrouwbaarheid.

In 2019 startte de opleiding de zoektocht naar een betere voorbereiding en ondersteuning van de bachelorproef/ afstudeerstage. Het opleidingsonderdeel "Ontwikkelen door innoveren" dat aan de bachelorproef voorafgaat werd doorontwikkeld naar een module waar zelfsturing door de student en begeleiding door de docent hand in hand gaan. Het doel is om de student voor het vooropgestelde onderzoek startklaar te krijgen aan het begin van het tweede semester. Naast de begeleiding door de betrokken docenten krijgt student feedback van de interne promotoren, peers en het werkveld. Het resultaat wordt afgetoetst met een analytische rubric die nauwgezet de verschillende stappen in een onderzoek evalueert. De bachelorproef werd opgesplitst in verschillende elementen: de paper, het evaluatiegesprek en de publieke presentatie. De paper wordt beoordeeld door 2 juryleden op basis van een analytische rubric met duidelijke breekpunten. De student wordt uitgenodigd op een vraaggesprek waar alle deelaspecten (literatuurstudie, methodologie, analyse, conclusie en aanbevelingen) worden bevraagd. Slaagt de student op paper en vraaggesprek dan wordt de bachelorproef gepresenteerd aan een publiek bestaande uit medestudenten en genodigden uit het werkveld. De inhoudelijke kwaliteit van de presentaties werd hierdoor voor de opleiding beter controleerbaar. Voor de student betekent de presentatie minder stress omdat vooraf is geweten dat zij/hij/die is geslaagd.

De opleiding zag hierdoor de kwaliteit van de bachelorproef gunstig evolueren. De evaluatie werd transparanter maar de cijfermatige eindbeoordeling kwam lager te liggen. Een zorg voor de toekomst.

Ondersteuning van het leerproces vanuit de dienst STUDEO gebeurt op individuele vraag.

5.3 ONZE KRACHTEN GEBUNDELD

De opleiding heeft een [toetsbeleid](#) met basisprincipes over toetsing en beoordeling in lijn met de visie van de opleiding. Het toetsbeleid heeft als doel de validiteit en betrouwbaarheid van al haar evaluatievormen en inhouden te borgen en de transparantie ervan naar de studenten toe te bevorderen.

De wijze van evalueren is transparant voor de studenten. Ze weten wat ze kunnen verwachten en krijgen ook feedback en inzage na de toetsing. Ze kunnen alle informatie m.b.t. evaluatie terugvinden in de ECTS fiches. Bij aanvang van ieder opleidingsonderdeel worden inhoud, evaluatie en deadlines besproken. Waar mogelijk zijn testmodules of voorbeeldexamenvragen aanwezig zodat de student haar/zijn/hun kennis tussentijds kan nagaan.

5.4 DE BLIK VOORUIT

Het evaluatiebeleid kreeg vorm in de samenwerking van de opleidingen behorende tot het oude departement EDU (lerarenopleiding en Pjk). Na het samengaan in het grotere departement Mens en Maatschappij en mede door de sanitaire crisis bleef de verdere ontwikkeling van een toetscommissie uit. De opleiding neemt initiatief om een toetscommissie op departementaal niveau (MM) of minimaal op campus niveau te introduceren.

De evaluatievorm(en) van alle opleidingsonderdelen worden verder geëvalueerd onder begeleiding van een onderwijsondersteuner. De aansluiting bij de vooropgestelde doelen en leerresultaten wordt in kaart gebracht en afgestemd over het volledige curriculum. Voor sommige deexamens wenst de opleiding over te gaan tot een 'pass or fail' oordeel.

De evaluatie van de bachelorproef moet evolueren naar een meer waarderende cijfermatige beoordeling, niet door de minimumdoelen te verlagen, wel door goede resultaten meer punten toe te kennen. Hiervoor zal de rubric verder evolueren.

Op vraag van studenten (studentenbevraging) worden meer vaardigheidsoefeningen en -proeven in de opleiding aangeboden. Het opleidingsonderdeel "vormingsmethod(i)e(ke)n" kan hier gezien worden als een eerste antwoord, vanaf sem 2 2023 worden in de opleidingsonderdelen "Evidence Based Coaching" en "Coaching" meer oefeningen in vaardigheden aangeboden.

De opleiding bepaalt en communiceert de 'breekpunten' voor stage, POP en BP op een transparante manier met nadruk op het belang ervan binnen het leerproces van de student.

6 ARBEIDSGERICHTHEID EN MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE

6.1 INLEIDING

Als we naar de instroomcijfers kijken van de laatste twee academiejaren ([kengetallenrapport](#)), dan zien we een grote vertegenwoordiging van studenten met een vooropleiding TSO (35 à 36%), gevolgd door studenten met een vooropleiding ASO en BSO (telkens tussen 25-27%) en daarnaast nog een kleinere vertegenwoordiging van studenten met een vooropleiding KSO, volwassenonderwijs, studenten met een buitenlands diploma of niet-gespecificeerd. In het werktraject stromen studenten in die minstens drie jaar werkervaring als kinderbegeleider kunnen aantonen. Hierdoor is in het werktraject, het aandeel van studenten met een BSO vooropleiding het grootst.

De heterogene instroom heeft als gevolg dat de doorlooptijd in de opleiding boven 3 jaren ligt. Studenten met BSO vooropleiding hebben meer tijd nodig om alle leerresultaten te bereiken. Studenten uit het werktraject maken regelmatig gebruik van spreiding met studieduurverlenging als gevolg. Het aandeel van studenten die reeds in het bezit zijn van een bachelordiploma en dus via een verkort traject de bachelor Pedagogie van het kind kunnen behalen, is beperkt.

De opleiding houdt contacten met [alumni](#) via social media en door het organiseren van evenementen en jaarlijkse activiteiten waarop alumni worden uitgenodigd.

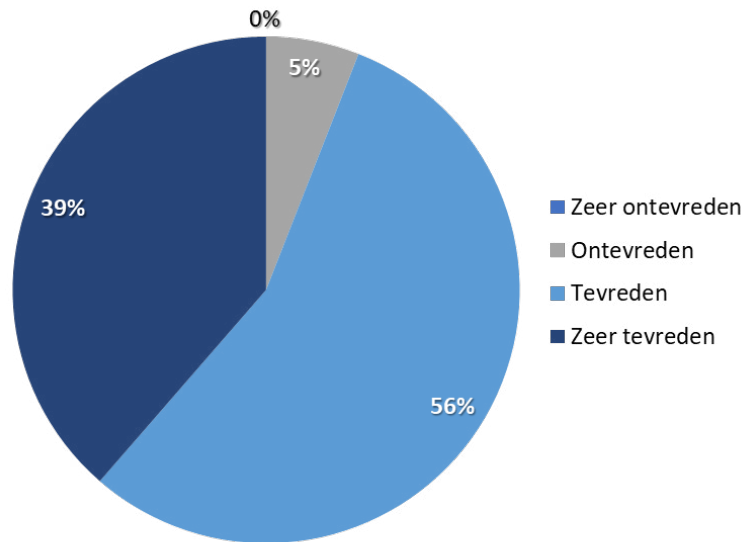
Om zicht te hebben op de uitstroom van de opleiding, organiseert EhB vanuit de dienst Kwaliteitszorg, om de drie jaar een hogeschoolbrede alumnibevraging. Het volledige rapport uit de alumnibevraging van academiejaar 2021-2022, kan je [hier](#) lezen.

De laatste alumnibevraging richtte zich tot de afgestudeerden van de voorbije vier academiejaren. Uiteindelijk vulden 36 afgestudeerden de enquête volledig in, goed voor 53% van de doelgroep. De opleiding stuurde in 2021 ook een opleidingseigen vragenlijst uit naar alle alumni tot afstudeerjaar 2020. Deze bevraging werd ingevuld door 52 alumni (totaal aantal afgestudeerden)

6.2 KRACHTEN VAN DE OPLEIDING VOLGENS ALUMNI EN WERKVELD

6.2.1 TEVREDENHEID OVER DE OPLEIDING

95% van de respondenten is tevreden tot heel tevreden over de opleiding.

Figuur 6.2.1: Tevredenheid in % over de opleiding PB PJK – resultaten alumnibevraging 2021-2022

“De projecten vind ik zeer goed. Het is fijn om via een project de kennis en vaardigheden die je al hebt geleerd toe te passen. Dit is echt een meerwaarde aan de opleiding bij EHB.”

(Alumnus Pjk)

- Welke tips geven de respondenten nog graag mee?
 - o Kritische review van de gebruikte bronnen in de lessen, specifiek in de context van dekolonialisering.
 - o Combineerbaar maken van werkcontext en opleiding voor werktraject.
 - o Meer stages met coaching op het veld met ondersteunende feedback.
- Wat moeten de respondenten kunnen in hun werk en hebben ze niet meegekregen tijdens hun opleiding?
 - o Alles wat draait rond de opstart van een eigen zaak.
 - o Administratieve taken, uurroosters opmaken, contracten opstellen,

6.2.2 STUDIE NA OPLEIDING

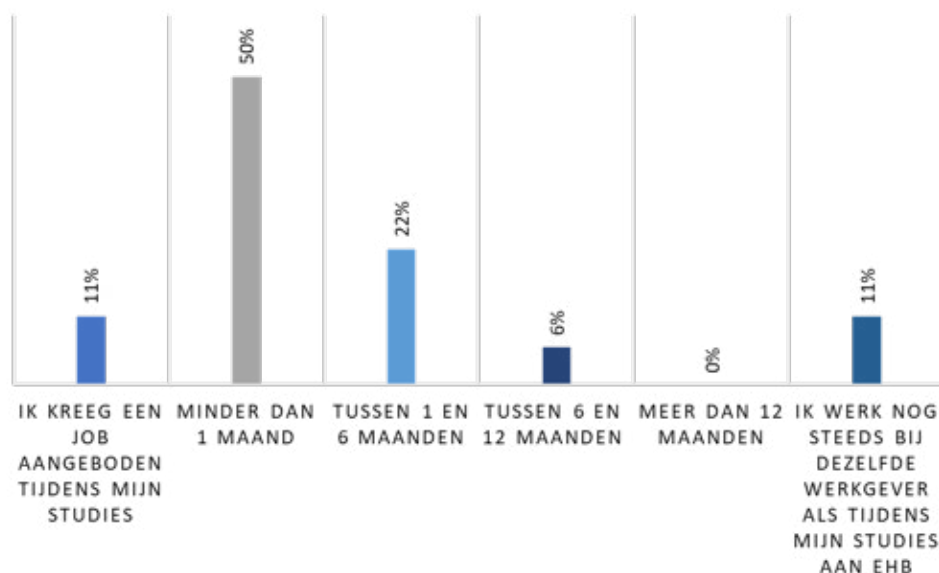
Onze alumni hebben voldoende baggage meegekregen om verder te studeren, 44% van onze alumni studeert verder. Het is momenteel niet duidelijk hoeveel van deze studenten ook werkelijk een bijkomend diploma behaalden. Informele contacten geven ons individuele resultaten, geen harde percentages. Een overzicht van de gevolgde studies staat hieronder weergegeven.

- Ba Gezinswetenschappen
- Educatieve bachelor lager onderwijs
- Verkorte educatieve bachelor secundair onderwijs
- Ba Ergotherapie
- Master Klinische psychologie
- Master Arbeids- en Organisationspsychologie
- Ba Orthopedagogie
- Master Pedagogische wetenschappen: orthopedagogiek
- Master Gender en Diversiteit

6.2.3 TIJD TUSSEN STUDIE EN JOB

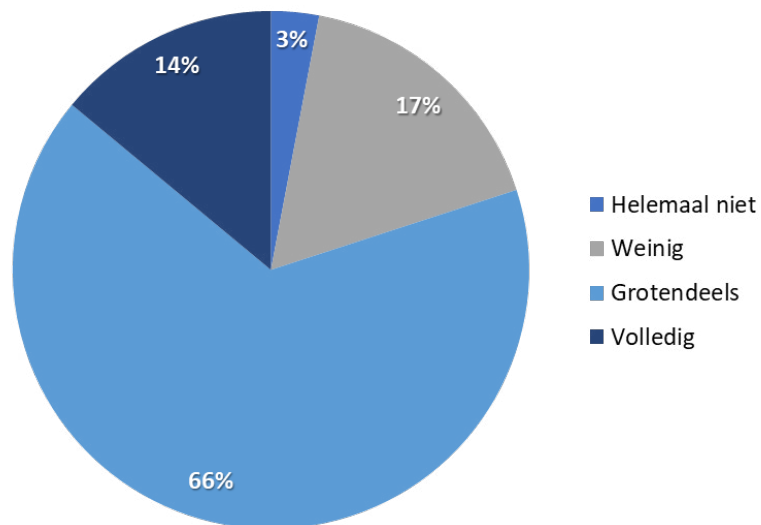
De opleiding levert de juiste mensen af voor het werkveld, wie een diploma behaalt is bekwaam om daadwerkelijk in het beroep te stappen (zie bevraging werkveld in AJ 21-22).

Uit de gegevens van de alumnibevraging blijkt dat de respondenten vrij snel de weg naar de arbeidsmarkt vinden. 11% van de respondenten kreeg een job aangeboden tijdens hun studies aan EhB. De helft van de respondenten had binnen de maand een jobaanbod, 72% van de respondenten waren binnen 6 maand tewerkgesteld.

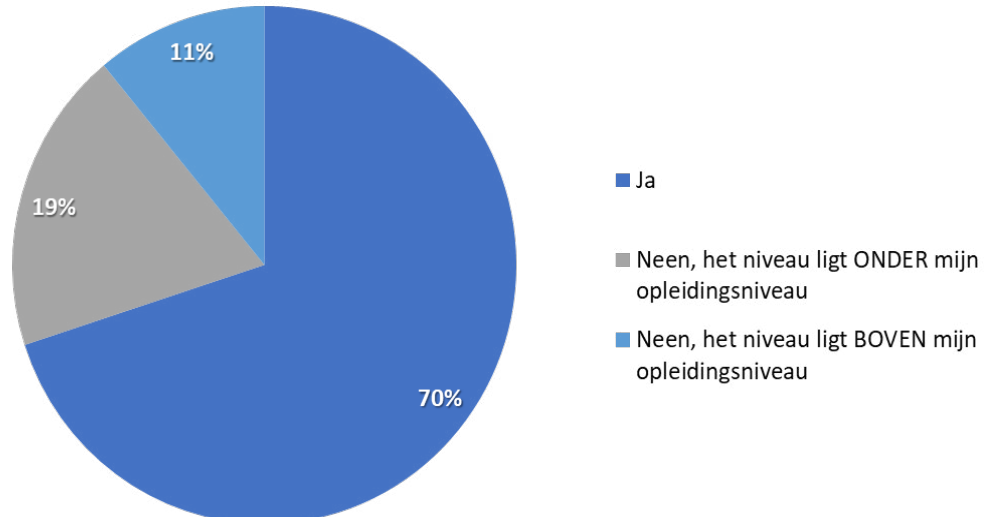
Figuur 6.2.3: Hoe lang heeft de alumnus gezocht naar werk na afstuderen in PB PJK in % – resultaten alumnibevraging 2021-2022

6.2.4 TEWERKSTELLINGSPROFIEL

Figuur 6.2.4.1: Aansluiting job-opleiding in PB PJK in % – resultaten alumnibevraging 2021-2022

Bij 80% van de respondenten is de aansluiting job-opleiding volledig of grotendeels aanwezig. Slechts een kleine minderheid (3%) van de respondenten geeft aan dat er helemaal geen link is tussen de job en de opleiding die ze genoten hebben.

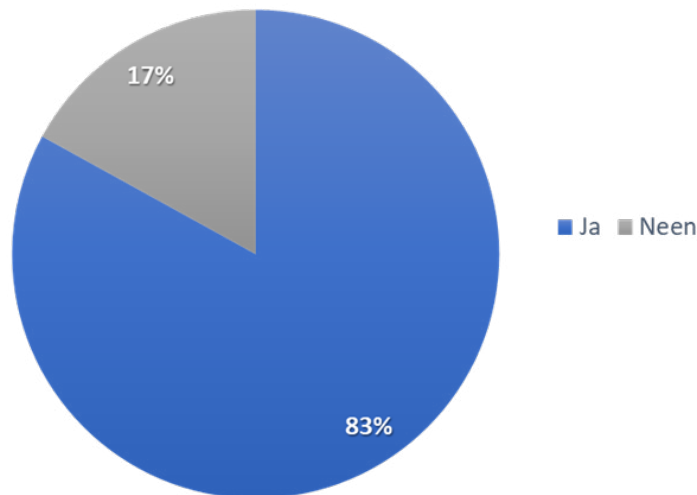

Figuur 6.2.4.2: Overeenkomst niveau van de jobfunctie en niveau van bachelor in PB PJK in % – resultaten alumnibevraging 2021-2022

70% van de respondenten geven aan dat ze op het niveau van bachelor werken. Een kleine groep (11%) werkt boven het niveau van bachelor, terwijl 19% aangeeft onder het niveau van bachelor tewerkgesteld te zijn. Het is niet duidelijk in welke mate het niveau van tewerkstelling een bewuste keuze van de werknemer is.

6.2.5 BRUSSEL ALS MEERWAARDE

Opvallend is een grote groep (83%) respondenten die het studeren in Brussel als een meerwaarde ervaren in hun persoonlijke en/of professionele ontwikkeling. Onze alumni koesteren hun ervaringen in de grootstedelijke context Brussel.

Figuur 6.2.5.1: Studeren in Brussel was een meerwaarde voor je persoonlijke en/of professionele ontwikkeling in % – resultaten alumnibevraging 2021-2022

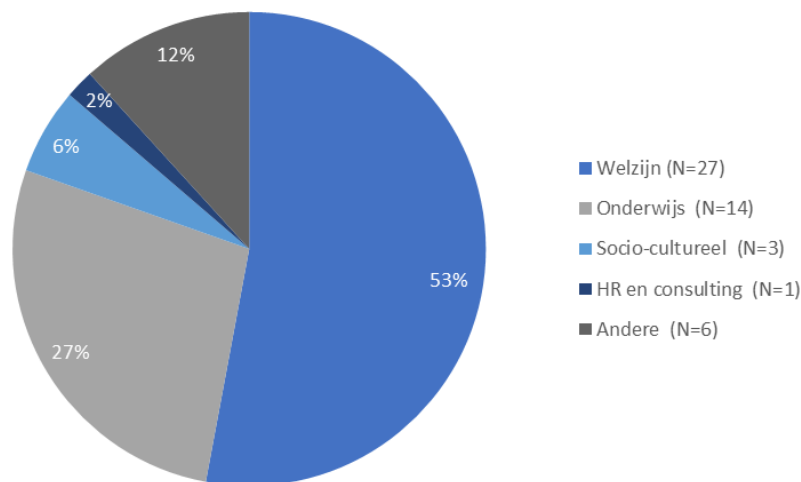
“Ik werk nu nog steeds in Brussel, en ik hou er echt van om in Brussel te werken. De diversiteit die je hier op de werkvloer vindt, die kan je nergens anders terugvinden.”

(Alumnus Pjk)

6.2.6 SECTOR WAARIN ALUMNI TERECHTKOMEN

Via nauwe contacten tussen docenten en alumni en dankzij de opvolging via social media, weet de opleiding waar haar alumni terechtkomen en gaat de inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt na.

De opleiding stuurde in 2021 ook een eigen vragenlijst uit naar alumni waarin bevestigd werd in welke sector studenten tewerkgesteld zijn en in welke rol ze opnemen. Daarnaast werd ook bevestigd of ze kozen voor een vervolgopleiding. De vragenlijst werd door 52 alumni ingevuld. Meer dan de helft van de respondenten is tewerkgesteld in de welzijnssector. Ook in de onderwijssector zijn meerdere alumni werkzaam. 29 van 52 respondenten startte met een vervolgopleiding.

Figuur 6.2.6: Sector waarin alumni terechtkomen in % – resultaten alumnibevraging 2021-2022 uitgestuurd door de opleiding zelf

6.2.7 EINDNIVEAU

Via een bevraging werd de ervaring van het eindniveau van de alumni afgetoetst bij het [werkveld \(AJ 21-22\)](#). De bachelorproeven van de opleiding zijn van een voldoende hoog niveau en komen overeen met het juiste kwalificatieniveau VKS6.

Het eindniveau van onze studenten is in overeenstemming met de verwachtingen van het werkveld en de brede maatschappij.

Een diverse instroom van studenten met een verschillende vooropleiding secundair onderwijs (zie 1.2.2), behaalt het [diploma](#).

6.2.8 INTERNATIONALE ERVARING VOOR ALLE STUDENTEN

93 % van de studenten voelt zichzelf in staat om in een internationale omgeving te werken. Iedere uitstromende student uit het reguliere traject heeft een internationale ervaring opgedaan tijdens de opleiding (samenwerking met studenten en professionals in internationale context).

6.2.9 AMBASSADEURS

Alumni worden ook stagementoren. Zij worden als gastdocent bij de opleiding betrokken in het opleidingsonderdeel 'Organisatie van zorg en welzijn' en bij voorbereiding naar de stage van de studenten. Onze alumni zijn tevreden over hun opleiding en worden dan ook ambassadeurs van Pjk (zie bevraging [werkveld \(AJ 21-22\)](#)).

6.3 ONZE KRACHTEN GEBUNDELD

Vanuit de diverse bevragingen blijkt dat het eindniveau van de studenten voldoet aan de verwachtingen van de arbeidsmarkt. Dit toont zich in de sterke waardering van de bachelorproeven door het werkveld, de hoge tewerkstellingsgraad in verschillende sectoren en de motivatie van alumni om verder te studeren.

De studenten zijn tevreden over de opleiding en ervaren studeren in Brussel als een grote meerwaarde.

6.4 DE BLIK VOORUIT

Registratie en data-analyse over instroom, doorstroom en uitstroom is een aandachtspunt voor de opleiding en voor het hele departement. Het systematisch beschikbaar stellen van rapporten met cijferanalyses te voorzien kan voordelen hebben m.b.t. studentenwerving, studentenbegeleiding en de algemene kwaliteit van de opleiding.

Het vereiste niveau van de bachelorproef is een blijvend aandachtspunt. De opleiding stelt hier hoge eisen. De onderzoekscompetenties komen bij de bachelorproef centraal te staan. De bachelorproef vormt dan ook het sluitstuk van de leerlijn “Ontwikkelen door onderzoeken”. De naam ‘bachelorproef’ kan misleidend zijn omdat het hier niet gaat om een algemene eindproef voor de opleiding waar alle leerresultaten aan bod komen. De bachelorproef focust zich op onderzoekscompetentie voor het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek in de werkcontext eindwerkstage. De bachelorproef vormt dus eerder de kers op een stevige taart. Het volledige leerresultatenkader wordt in de eindwerkstage afgetoetst. De opleiding blijft zoeken naar een nog sterkere complementariteit van bachelorproef en eindwerkstage.

De opleiding wil blijvend aandacht behouden voor het spanningsveld tussen verbreding en verdieping van de opleiding. De groeiende nood aan direct inzetbare autonome professionals in de sector stelt de opleiding voor een ethisch en economisch dilemma. De uit het werkveld toenemende vraag naar pasklare direct inzetbare methoden beperkt de ruimte voor de beginnende professional die zijn/haar meesterschap in de specifieke context nog dient te verwerven.

7 BRONNEN

- Alumnibevraging (2021)
- Teamreflectie verslag (2022)
- Kengetallen Rapport (2022)
- Onderwijsdashboard (2021 – 2022)
- Anderson, H., & Goolishian, H. (1992). The client is the expert: A not-knowing approach to therapy. In S. Anderson, H. (2012). Collaborative relationships and dialogic conversations: Ideas for a relationally responsive practice. *Family process*, 51 (1), 8-24.
- Arendt, H. (1994/1958). De crisis van de opvoeding. In Arendt, H. (Ed.), Tussen verleden en toekomst. Vier oefeningen in politiek denken (pp. 101-124). Leuven/Apeldoorn: Garant.
- Berding, J. (2019). *Onderwijs en opvoeding, tussen geduld en ongeduld*. Antwerpen en Apeldoorn: Cyclus.
- Brio (2015) geraadpleegd via [Brio - homepage | BRIO Brussel](#)
- Colpaert, M., & Terry, D. (2007). Tot waar de beide zeeën samenkomen: *Verbeelding, een sleutel tot intercultureel opvoeden*. CANON Cultuurcel ; LannooCampus.
- De Maeyer, S., Verhaeghe, K., Wastijn, B., Den Haese, J., & De Raedemaeker, G. (2021). Een meerstemmige profielvergadering als kans tot professionaliseren. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 2(42), 42–48.
- Den Haese, J (2021). Sneeuw is een grapje van de wolken - Het recht op kunst en cultuur voor (jonge) kinderen, een pleidooi voor verbeelding. TJK, afl. 4, 30-43
- De Wilde, L., VandenBroeck, M. & Vanobbergen, B. (2023). Een beeld van een kind. Gent: Owl Press.
- Golombek, M. (2015). Opvoedingsidealen in de praktijk. In J. Bekker, H. de Deckere, W. de Jong, M. Meer, L. van der Poel, I. Schonewelle, .H. Viëtor (Reds.), *De pedagoog in de spotlights: Opvoedingsidealen vanuit verschillende contexten* (pp. 61-71). Amsterdam: SWP.
- Hermsen, J.J. (2017). *Melancholie van de onrust*. Stichting Maand Van De Filosofie
- Korczak, J. (2007). *Het recht van het kind op respect*. Amsterdam: SWP
- Malaguzzi, L. (1993). *Your image of the child: where teaching begins*. Geraadpleegd op 18 maart 2020, van <https://www.reggioalliance.org/downloads/malaguzzi:ccie:1994.pdf>
- McGill, J. H. (2019). Being and becoming: the implications of different conceptualizations of children and childhood in education. *Canadian Journal for New Scholars in Education*, 10(1), 99-105.
- Nussbaum, M. (2016). *Not for Profit. Why democracy needs the humanities*. New Jersey: Princeton University Press
- Open data Brussel (2017) geraadpleegd via [Home — OpenData Bruxelles \(brussel.be\)](#)
- Stelter, R. (2009). *Coaching as a reflective space in a society of growing diversity—Towards a narrative, postmodern paradigm*. 4(2), 11.

- Tisdaal, K., & Punch, S. (2012). Not so 'new'? Looking critically at childhood studies. *Children's Geographies*, 10(3), 249-264.
- Sermijn, J. & Hillewaere, B. (2017). *Het hart en de ziel van de collaboratieve, dialogische praktijken*. In
- Süle, A. (2006). grenzen en ruimten in het reflectieve proces. In Leijssen, M., & Stinckens, N., (red.), *Wijsheid in gesprekstherapie* (pp. 83-98). Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Uprichard, E. (2008). Children as being and becomings: children, childhood and temporality, *children and society*, 22(4), 303-313.
- Vanassche, E., & Kelchtermans, G. (2014). Teacher educators' professionalism in practice: Positioning theory and personal interpretative framework. *Teaching and Teacher Education*, 44, 117-127.
- Vansielegem, N. (2013). Spreken. In J. Masschelein (Ed.). *De lichtheid van het opvoeden, een oefening in kijken, lezen en denken* (p.130). Leuven: LannooCampus.
- Van Heijst, P. (2019). Art-based research voor het sociaal domein. Een andere manier van praktijkgericht onderzoek. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 28(3), 11.
- Vanobbergen, B. (2014). *Het kind van onze dromen*. Lannoo campus.
- Verhaeghe, K., & Den Haese, J. (2020). Cultural Awareness, Narratives and Identity: The Pedagogical Coach as a Facilitator for Quality in Belgium. In M. Gasper & R. Walker, *Mentoring and coaching in early childhood education* (pp. 163-179). Bloomsbury academic.
- Verhaeghe, K. (2020). Zijn in tijden van worden, het recht van de mens op de dag van vandaag. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 4(3), 212-216.
- von Wright, M. (2002). Narrative imagination and taking the perspective of others. *Studies in Philosophy and Education*, 21(4), 407-416.

